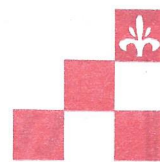

BOBOVAC

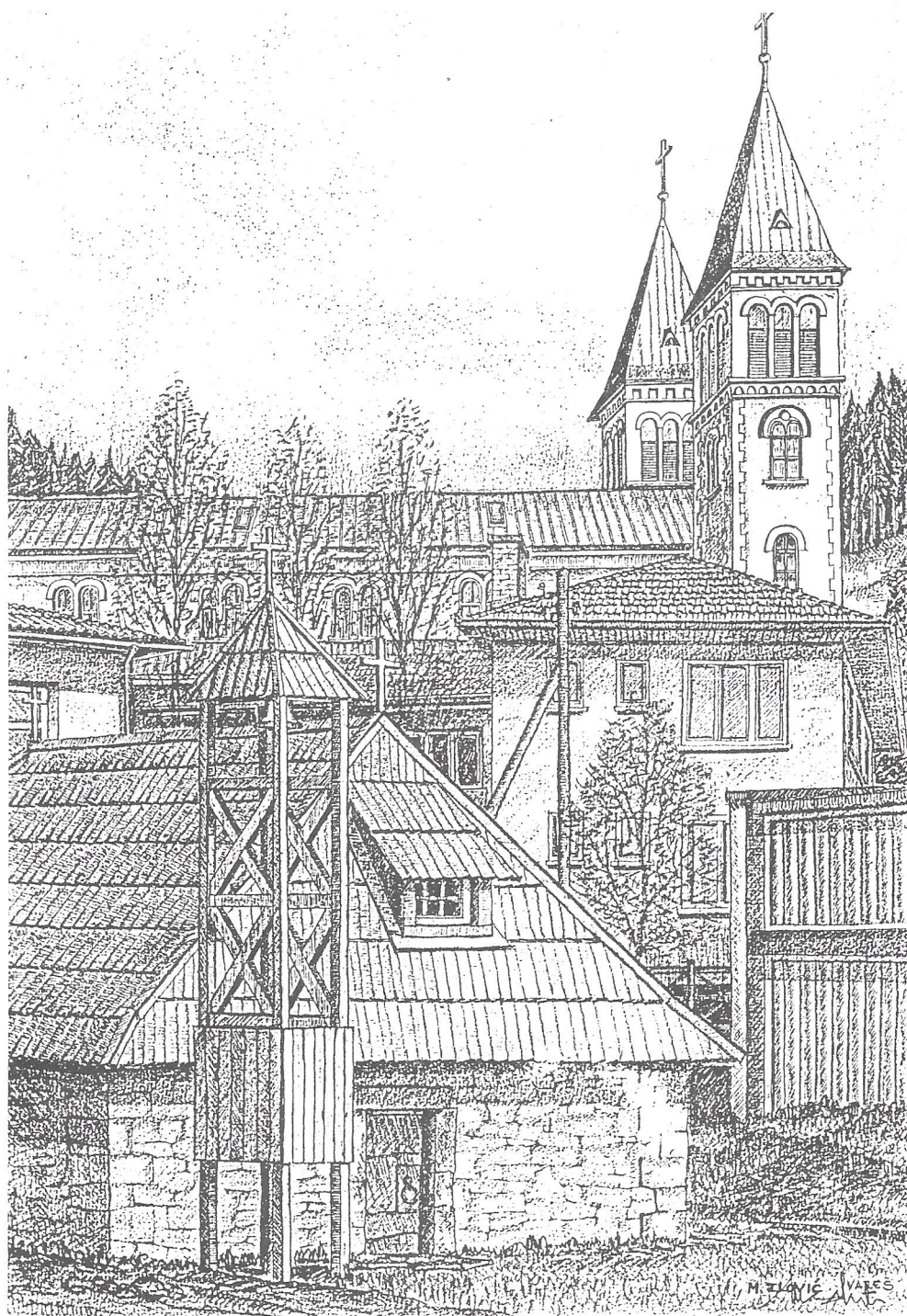
LIST VAREŠKIH HRVATA

GODINA I

BROJ 10

VAREŠ

LISTOPAD 1995.

NEZABORAVNA VEČER
NA DAŠTANSKOM

POVRATAK RATNIKA

Strana 7.

VAREŠ, 29. RUJNA
MIHOLJDAN U ZNAKU
HODOČASNIKA
I KONVOJA

Strane 10-11.

BILJEŠKE ŽELJKA
IVANKOVIĆA

VAREŠKI MAJDANI

Strana 12.

IZ ŽIVOTA NAŠIH PROGNETIKA
U VAREŠ I
PJEŠICE, AKO
BI TREBALO!

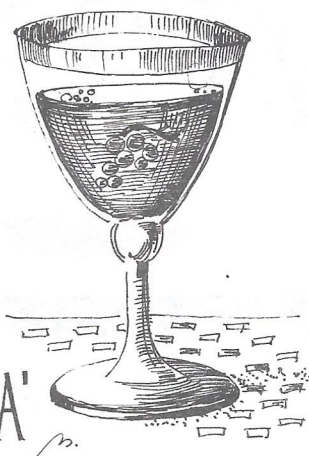
Strana 15.

O VLASTI I SLASTI

PISMO GOSPODU

Strana 16.

UZ DESETI BROJ 'BOBOVCA'

Broj 10 je u odnosu na 100 mali, a u odnosu na 1 veliki broj, pa tako neka bude. Neka put od 10 do 100 bude kraći i od ovog od 1 do 10, i lakši i svjetlom obasjan. Ovaj od 1 do 10 nije ni dug ni kratak, nego ratni, a put ratni je trnovit pa makar i biserom posut i zvijezdama pokovan bio. I tako k'o u bajci, a bajka nije. Jedna mala skupina upornih i smjelih, misli svoje u pisanju pretoči, pa osoba "Bobovca", lista Hrvata Vareša posta. K'o u bajci a nije bajka, jer bajka je priča o čudima i nemogućemu.

Čudno je, nemoguće, živjeti na Daštanskom i tiskati list. Skupiti novac, urednike, suradnike. Iz broja u broj uljepšavati lice, poboljšavati kvalitetu, iznositi istinu. I to sve spada u bajku, a deset brojeva nije bajka. I svi se mogu podastrijeti. Svih deset. Izvršiti očevid.

Deseti broj je naš, a i vaš, mali jubilej. Trudili smo se da bude i malo bolji od onih devet. I truditi ćemo se da jedanaesti ne bude slabiji od desetog. A ove četiri stranice više, vama su na poklon.

U uredništvu ne radi niti jedan profesionalac, niti se itko prije ovim poslom bavio. Iz broja u broj javljali su nam se novi suradnici s pisanim i likovnim prilogima, s karikaturama. Niti jedan rad nije plaćen. Neki od priloga se mogu porediti s radovima visokih profesionalaca, a neki su početnički simpatični.

Sam broj 10 je interesantan broj u matematici. Jedinici dodaš ništicu i dobješ novu vrijednost. Broj 10 je zamijenio dotadašnji broj 12 (tuce) i tako je nastao decimalni sustav. Broj 10 nose znameniti sportaši u nogometu i košarci, bilo koje mjesto da igraju. Desetka je najveća ocjena na sveučilištima. Unatoč svemu postignutom i nedostignutom, deseti broj je naše i vaše malo slavlje. Naše što smo radili, a vaše što ste čitali. Znamo da nam želite puno uspjeha u daljem radu, pa i mi vama puno sreće u životu.

I dok se čuda događaju o njima će netko pisati, netko pričati bajke. Priče o nemogućem.

OTVORENO PISMO VAREŠKIM HRVATIMA

Upovodu odluke Republike Hrvatske da dokine status prognanika i izbjeglica svima onima koji su došli iz BiH, dovedeni smo u situaciju u kojoj svi mi moramo dignuti svoj glas u zaštitu temeljnih prava čovjeka. Kao i u svakom novonastalom problemu tako i u ovom pojave se ljudi koji iz tuđe patnje žele za sebe izvući osobnu korist i profit. I nakon ove odluke Republike Hrvatske nastao je problem: što s onim prognanicima za čiji se povratak još nisu stekli odgovarajući uvjeti. Ali, s ovim problemom su došli i neki hrvatski političari čije su nam ponude već od prije poznate. Cilj takve politike jest crtanje novih zemljovida na kojima za Hrvate ne bi bilo ni Srednje Bosne ni Bosanske Posavine. Baš zato se varškim prognanicima nudi Drvar kao nekakvo "privremeno rješenje". Nudi nam se mrtav grad u kojem još za dugo nije moguć život za civila, grad koji je vojnički gledano hrvatski a politički još nedorečeno čiji će biti. Hrvatima iz Srednje Bosne velikodušno se nudi da budu graničari.

Iz do sada, viđenog činjenica je da ne postoji nikakav pisani dokument niti postoji neko ime koje bi stajalo iza ovakvog projekta. Zbog svega ovoga u narodu se pojavio nejasnoće i nemir koji traže neodložno pojašnjenje. Stoga vas želimo informirati o našim saznanjima, stavovima i aktivnostima vezanim za ova najnovija događanja:

11. rujna ove godine sedmočlana delegacija vareških Hrvata sastala se u Mostaru s političkim predstavnicima HR Herceg-Bosne, predvođenim predsjednikom HDZ BiH, Darijom Kordićem. Tražili smo ocjenu našega rada i podršku za daljnje smjernice. Tu je još jednom jasno istaknuto da je Federacija najbolje moguće rješenje za Hrvate u BiH. U tom smislu maksimalno su podržana naša nastojanja oko povratka Varešana na svoja ognjišta, a podrška je argumentirana i konkretnom materijalnom potporom.

30. rujna, na sastanku predstavnika općinskih vijeća i predsjednika OOHDZ, članova županijskog odbora dviju županija Srednje Bosne u Busovači, ponovljeni su ovi stavovi i prisutni su bez imalo sudržanosti podržali koncept Federacije.

7. i 8. listopada petočlana vareška delegacija obišla je prognanike u Baškoj Vodi, Promajni, Podgori i Gradcu. Svi vareški prognanici koji su se našli u nezavidnom položaju zbog najnovije odluke otvoreno su izrazili da je stav svih vareških prognanika jasan i nedvosmislen: SAMO POVRA-TAK U VAREŠ!

Pokušaj da se u crtanju zemljovida još jednom precрта čovjek naišao je na višestranu otpor puka, postojećih i međunarodnih institucija. Stoga smo duboko uvjereni da međunarodne institucije koje su oštro reagirale neće dopustiti da naši prognanici u kolektivnim smještajima u Republici Hrvatskoj ostanu na cesti i bez osnovnih sredstava za život u prognanstvu do povratka.

Zato vas još jednom pozivamo na jedinstvo svih vareških Hrvata. Ako ste već jedanput zbog straha pred puškom donijeli brzopletu odluku, sada ne smijete još jednom to učiniti. Putovi i mogućnosti su otvorene da svatko može otići kako želi. Ali, potrebno je dobro naglasiti da svi oni koji odu nisu više Varešani i jednako tako nitko od onih Varešana koji dobiju zaduženja u nekom drugom gradu ili općini nikada i ni u jednoj općini ne mogu predstavljati Hrvate Vareša.

Predstavnici vareških Hrvata - civilne vlasti, vojni, kulturni, politički, crkveni i svi drugi predstavnici - jesu i bit će samo oni koji ostaju u Srednjoj Bosni, na prostorima općine Vareš, čekajući povratak svih vareških Hrvata na svoja vjekovna ognjišta.

Stoga nemojte zaboraviti ni svoje povijesti, ni svoje kulture, ni grobova svojih umrlih i poginulih branitelja, ni svojih svetišta. Nemojte dopustiti da vas još jednom netko prevari!

Potrebno je vjerovati u ljudska i evanđeoska načela, potporu Republike Hrvatske i međunarodnih institucija i mogućnost da se svatko vrati na svoje i nakon dugog i zamarajućeg čekanja.

U razmišljanju i mogućem stvaranju novih odluka nemojte zaboraviti da ste slobodni ljudi i da ćete zato, svatko ponaosob, biti odgovorni. A naša želja, odluka, razmišljanje i planiranje jest zajedničko i nedvosmisleno: povratak na svoja ognjišta i život na prostorima općine Vareš. Samo u takvoj odluci vas podržavamo i ostajemo biti vaši predstavnici.

Predsjednik Općinskog vijeća Vareš
Miroslav Pejčinović

Predsjednik Općinskog odbora
HDZ-a Vareš Miroslav Pejčinović

Župnik župe Vareš
fra Mato Topić

Zapovjednik 96. domobranske
pukovnije "Bobovac" Vareš
bojnik Mario Andrić

Predsjednik Udruge obitelji
poginulih i nestalih branitelja -
podružnica Vareš
Biljana Simović

VIJESTI • VIJESTI • VIJESTI • VIJESTI • VIJESTI

AUDIJENCIJA KOD SVETOG OCA

U suradnji s jednom talijanskom humanitarnom organizacijom upriličen je odlazak u Vatikan i prijem kod Svetoga oca Pape za skupinu članova Udruge obitelji poginulih branitelja i ranjenika s područja Središnje Bosne i Posavine. Na put se krenulo 28. kolovoza iz Međugorja pod vodstvom sestre Josipe Kordić.

Među putnicima našlo se 15 ranjenika, pripadnika 96. domobranske pukovnije "Bobovac" Vareš. Udruga obitelji poginulih branitelja podružnice Vareš imala je na raspolaganju 10 mjesta koja su nažalost ostala neiskorištena zbog neposjedovanja putovnica. U srijedu 30. kolovoza Papa Ivan Pavao II primio je na grobu sv. Petra spomenutu skupinu iz Bosne. Sveti Otac ih je pozdravio na hrvatskom jeziku, izrazivši suosjećanja s njihovim patnjama i s patnjama ostalih stradalnika rata u Bosni i Hercegovini. Također je naglasio kako se zalaže za pomoć i uspostavu mira u Bosni i Hercegovini. Papine tople riječi utjehe i potpore saslušane su pomno i ostavile za sobom duboke dojmove, a putovanje je označeno kao iznimno lijep događaj.

DRAGOVOLJCI NA PRVOM SABORU

U domu "Herceg Stjepan - Kosača" u Mostaru, dana 18. rujna 1995. godine, održan je prvi sabor Udruge dragovoljaca i veterana Domovinskog rata HR H-B. U njegovu radu udjela je uzelo i 19 dragovoljaca i veterana podružnice Vareš. Nakon intoniranja "Lijepe naše" i minute šutnje, te pozdrava brojnih visokih gostu uslijedile su diskusije i prijedlozi, a potom i donošenje 19 zaključaka koji će, kako je kazano, biti upućeni najvišim instancama. Na kraju je u katedrali služena sveta misa za sve pale hrvatske branitelje.

POSJET TUZLI

Izaslanstvo općine Vareš, u kojem su bili predstavnici Općinskog vijeća Vareš, HDZ-a, HSS-a, Mladeži HDZ-a i Katoličke crkve, posjetili su 22. rujna Tuzlu i razgovarali s tamošnjim predstavnicima hrvatskog naroda. Upriličen je sastanak sa članovima Županijskog odbora HDZ-a, te posjet Općinskom odboru HSS i Samostanu u Tuzli. To je bio uzvratni posjet naše delegacije, a razgovaralo se o trenutačnim problemima koji su slični na obadje strane, te o tome kako ih prevladati i međusobno se pomagati.

Izaslanstvo je posjetilo i Hrvatski radio Soli čije je osnivanje u tijeku i dogovorilo sastanak s Hrvatskim radijom "Bobovac" Vareš.

Predstavnici hrvatskog naroda će u narednom poeriodu razviti suradnju i s ostalim općinama u Središnjoj Bosni, a sve u cilju jedinstvanog nastupa pred onima koji bi da nam kroje mjeru onako kako to sami žele.

U VAREŠU MNOGO BOLJE

Iako je još uvijek dosta neriješenih problema, danas je situacija u Varešu znatno bolja nego ranije. Tako se na blagdan Sv. Mihovila, kada je u Varešu upriličen do sada najmasovniji skup, musliman-

ska strana ponijela veoma korektno. Bili su dozvoljeni posjeti i objedi kod najbližih, bez ikakvih suvišnih kontrola kakve su donedavno bile neizbježne.

U posljednje vrijeme poboljšana je i sloboda kretanja na teritoriju pod kontrolom Armije BiH, te ukinut jedan punkt u Tisovcima koji je priječio nesmetan prolazak civila na relaciji Daštansko-Vareš. Zadovoljavajući je i prolaz službenih osoba automobilima, a nema ni pojava da se povratnici silom vraćaju natrag.

Poslije odobrenja djeci hrvatske nacionalnosti, koja su se vratila iz izbjeglištva, da mogu nastaviti školovanje u Varešu, to je ovih dana dopušteno i srednjoškolcima s prostora pod nadzorom HVO-a. Ta djeca do škole čak idu autobusom koji preko teritorija pod kontrolom HVO-a prevozi učenike iz sela pod nadzorom Armije BiH. Moramo istaknuti da je ovo jedinstven primjer u BiH da djeca s prostora koji kontrolira jedna strana idu u školu na području pod kontrolom druge strane.

Hrvatska strana je odobrila uređenje muslimanskog groblja na Daštanskom, a isto će biti dopušteno i Hrvatima na groblju u susjednom selu. Poslije nemilih događaja od prije dvije godine, u selu Borovičke Njive nedavno je služena prva Sv. misa.

Postignut je i dogovor oko uspostave telefonske veze između Vareša i Pričica, čija realizacija predstoji.

Na pomolu je i nastavak razgovora oko uspostave prijelazne općinske vlasti, a naredni će dani pokazati da li u Varešu doista počinju puhati i federalni vjetrovi.

OTVORENA KNJIŽNICA

Na blagdan Svetog Mihovila u Varešu je bilo iznimno svečano i po mišljenju većine nazočnih, i pored kiše, dan za pamćenje. Tomu je vjerojatno pridonio veliki broj pučana, te dobra organizacija. Uz bogat kulturno - zabavni program i

posjet likovnoj galeriji, ipak je najvrijednije otvaranje knjižnice u prostoriji bivše krstionice. Zahvaljujući velikom zalaganju entuzijasta, na čelu s fra Matom Topićem, uspjelo se u onom što se ni u najboljim vremenima nije dalo ostvariti. Knjižnica za sada broji oko 1.500 naslova, a akcija skupljanja knjiga i dalje se nastavlja. Prigoda je za sve one koji imaju mogućnosti da daju svoj doprinos ovom izuzetno vrijednom i važnom projektu.

PREDSTAVNIK PUKOVNIJE NA VOJNOM HODOČAŠĆU

Na nedavno održanom 3. hodočašću Hrvatske vojske i Hrvatskog vijeća obrane u Mariji Bistrici, svoga je predstavnika imala i 96. domobranska pukovnija "Bobovac" Vareš. Ta čast pripala je časničkom namjesniku Branku Andrijeviću koji je u svečanom stroju pronio ratnu zastavu pukovnije, što je još jedno svojevrsno priznanje ovoj uzornoj postrojb i hrabrim vareškim bojovnicima. Inače, samo je hodočašće održano 1. listopada u Nacionalnom svetištu Majke Božje Bistričke. Tom prigodom sudionici, kojih je bilo više od tri tisuće, obratio se i nadbiskup zagrebački uzoriti kardinal dr. Franjo Kuharić. Zatim je uslijedio blagoslov ratnih zastava i njihovih nositelja, a tim činom kardinal je praktički blagoslovio i sve pripadnike 96. domobranske pukovnije "Bobovac" Vareš. Organizacija hodočašća bila je na iznimno visokoj razini.

"NAPREDAK" U ŽEPČU

U Žepču je 03. listopada održan humanitarni koncert u organizaciji Udruge obitelji poginulih branitelja Žepačko-bobovačke veležupe. Na koncertu su nastupili tamburaši i folklorasi "Napretkove" podružnice iz Vareša, HDK "Napredak" iz Kreševa te glazbenici iz Mostara i Republike Hrvatske. Svakako da su najpoznatija imena bila Dražen Žanko i Gracija. Kao i obično, naši "Napretkovci" su izmamili gromoglasan pljesak gotovo tisuću nazočnih gostiju. Nakon završenog koncerta upriličen je svečani ručak uz laganu glazbu tamburica i uz pozdrav - do viđenja u nekom drugom mjestu Središnje Bosne.

OTVORENA NOVA AMBULANTA

Do povratka Hrvata u Vareš čini se sve u cilju poboljšanja kvaliteta življenja na području pod nadzorom HVO-a. Tako je pored postojećih prostorija ratnoga zdrastva, u školskoj zgradi na Pričicama otvorena i nova ambulanta Doma zdravlja, koja od 6. listopada pacijente prima svakoga ponedjeljka, srijede i petka odnosno tri puta tjedno. Ovime će svakako i liječničke usluge biti na još većoj razini.

IZMEĐU DVA BROJA

Nevjerojatna brzina, upornost i diplomatska vještina američkog pregovarača Richarda Holbrookea urodila je ne baš velikim plodom. Tek, postignut je još jedan u nizu potpisanih pa prekršenih prekida vatre. Ovaj posljednji, ipak, ima dobre izgleda da bude iskorišten kao period u kome se treba razmotriti, pa možda i prihvatiti, već pripremljeni prijedlog političkog rješenja problema u Hrvatskoj i BiH. Ostaje da vidimo da li će postignuti prekid neprijateljstava biti okrunjen i potpisivanjem konačnog mirovnog rješenja. Naravno, Amerika dobro zna da ni sankcije protiv Beograda, niti masovni zračni udari na položaje bosanskih Srba još nisu dovoljan garant za urazumijevanje agresora da se do rješenja dođe političkim putem. Washington svakako ima u vidu i pozitivne učinke Splitskog sporazuma i razvoj situacije u zapadnoj Bosni i na planini Ozren, pa je stoga izjava američkog predsjednika Clintona da je rasplet krize na vidiku, uzeta kao realno utemeljena. Holbrooke je, pak, u svojoj izjavi za javnost, dao do znanja da samo postizanje političkog rješenja u ovom trenutku ne znači i kraj patnji, jer primjena dogovora u praksi ide bolno i teško. Da je takva ocjena umjesna potvrđuje i proces implementacije washingtonskih i inih sporazuma, odnosno mukotrpno zaživljavanje Federacije BiH. Dakle, sam dogovor i potpisi na dokumente neće značiti ništa, ukoliko ne bude i iskrene političke volje. Nje je, nažalost, do sada bilo veoma malo, a izigravanje svih političkih dogovora je već ukorijenjeno pravilo ponašanja na našem političkom nebu.

Nedavno je, opet političkom isključivošću, formiran Zeničko-dobojski kanton. Kanton da, ali ne i veležupa,

jer predstavnika hrvatskog naroda nije bilo, ponajprije iz razloga što u Varešu prethodno nije konstituirano Prijelazno općinsko vijeće. Uglavnom, formalnosti su zadovoljene i održana kantonalna Skupština, a problem Vareša ostaje kao zalutali meteorit izvan orbite Federacije. Osim običnih smrtnika, nitko se zbog toga nije posebno brinuo, a šturo i pomalo stidljivo reagiranje HDZ-a BiH još ništa nije promijenilo. Svakako da bi bilo nerealno očekivati da visoki dužnosnici SDA stanje u Varešu vrte na ono poslije prvih izbora, ali zato čudi što i određeni krugovi u hrvatskoj politici pokušavaju iskoristiti sadašnje stanje za proturanje perfidne teze kako u Varešu za Hrvate nema budućnosti niti opstanka. Takvih razmišljanja, u priličnoj mjeri, ima i kod bošnjačkih fundamentalista i za njih se zna, ali u čije ime i za čiji račun rade mešetari dnevne politike u Hrvata, koji su iz Vareša a rodno mjesto su davno ostavili i zaboravili?! Među njima, istina, ima i poneki od skora. Sve njih ne zanima već dovoljan prostor za političko djelovanje, stvaran i stvoren od Hrvata Vareša, koji su ostavljeni, ostali i vratili se u svoj grad u vrlo teškim okolnostima. Nije

više u pitanju provedba neke od politika, bez obzira radi li se o hrvatskoj ili bošnjačkoj. Većina političara su, naime, predstavnici naroda, barem se oni tako deklariraju, pa bi kao takvi trebalo provoditi realno moguće i, u prvom redu, poštovati volju naroda. Da Hrvati hoće i žele natrag u Vareš dokaz je i veliki broj povratnika, a ovogodišnja proslava sv. Mihovila u Varešu bila je više nego rječita. Moraju se spomenuti i znaci dobre volje od strane aktualnih vlasti prigodom proslave blagdana vareške župe, kada se nazočnost bošnjačke policije nije osjećala kao u prijašnjim sličnim prigodama.

To, međutim, političke mešetare puno ne zanima. Njihovu bi vlastitu promidžbu trebao platiti narod "humanim preseljenjem". Od takvih se moraju ograditi sve hrvatske institucije, Katolička crkva i političke stranke, u prvom redu Općinski odbor HDZ-a. Nema dvojbe da će vrijeme koje je pred nama na pravu stranu polučiti one koji su u nesreći mislili na obvezu poštovanja narodne volje Hrvata Vareša da se vrate na svoje, a kočničare na drugu stranu. A kao zaključak opće situacije u Varešu i igara oko njega ipak će ostati vječna istina sadržana u staroj latinskoj izreci: Narodna volja je Božja volja.

IZ NAŠIH ŽUPA

Najnovije informacije iz župe Vareš koje se odnose na promjenu u maticama umrlih, rođenih i vjenčanih su slijedeće:

UMRLI: Jozefina Petrović, Ivanka Čović r. Pavlić, Manda Konjević r. Vilić i Ivka Bndić.

IZ ŽUPE VIJAKA:

VJENČANI: Mladenko artolović i Sanja Mirčić.

Povodom tragične smrti našeg dragog sina, brata i rođaka **BORIŠA KRAMPELJA**, djelatnika Policijske stanice Vareš - Daštansko, ovim putem želimo se zahvaliti na ljubavi, pažnji i toplim riječima oproštaja njegovim zapovjednicima i kolegama policajcima: J. Čorluki, D. Božiću, kumu I. Zloviću, S. Mariću - Kisi, M. Mutiću. M. Lukiću, te vozaču pogrebnog društva Kiselj G. Kneževiću.

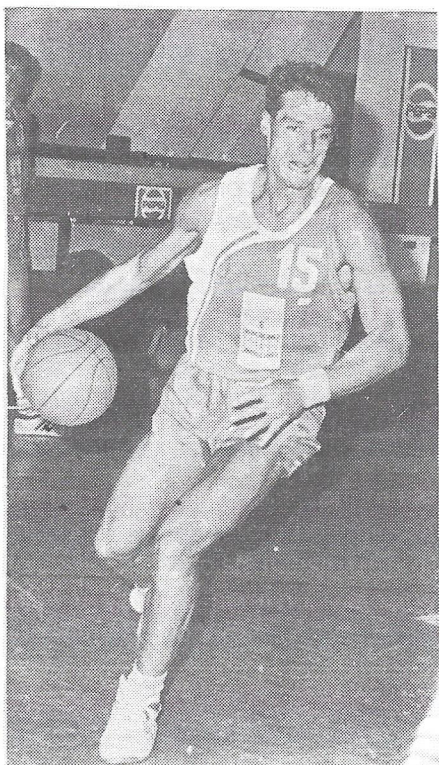
Tugujući: majka Božana, otac Joža, sestra Marina i ostala rodbina i prijatelji.

OGLAŠAVAJTE I ZOVITE NAS...!

HRVATSKI RADIO "BOBOVAC" VAREŠ NA FREKVENCiji 91,3 MHz FM STEREO. TELEFON 099/426.156 SVAKOG DANA OD 12 - 18 SATI.

NAJTOPLIJE SE ZAHVALJUJEMO SVIM DAROVATELJIMA KOJI SU SVOJIM PRILOZIMA FINANCIRALI TISKANJE PROŠLOGA I OVOG BROJA "BOBOVCA", A OSOBITO BROJNIM VAREŠKIM UMIROVLJENICIMA.

Uredništvo

BRAVO VIDA!

Ponosni smo! "Bobovac" je u Europu zakoračio efektnim dvokorakom. Naime, član uredništva našega lista Marijan Vidović, popularni Vida, pojačao je košarkašku momčad Viteza u odmjeravanju snaga s hrvatskim prvoligašem Kantrida Rijekaceste u okviru europskog Kupa Radivoja Koraća. Unatoč visokim porazima u obje utakmice, Vitez je dostojno predstavio košarku HR H-B, ponajprije zahvaljujući našem Vidi. S 50 postignutih poena on je bio uvjerljivo najbolji strijelac i jedan od najzapaženijih sudionika, i prvog meča na splitskim Gripama i uzvratnoga u riječkoj dvorani na Trsatu.

Svestrani Vida - diplomirani ekonomist, profesor, časnik, novinar i košarkaški as u u Europu je otišao izravno s Daštanskog, bez pravih treninga i kvalitetnih priprema. Osobnim je primjerom potvrdio da je Varešanima doista mjesto u Europi. I u Varešu, naravno. Zato još jednom - bravo Vida!

Vama, čitatelji...

Dobar se glas daleko čuje, a zao još dalje; unatoč tomu mi smo, što-vani čitatelji, za to da se na našim stranicama samo dobar glas širi, makar i ne otišao tako daleko kao zao, a onaj zao neka se očituje u drugim listovima ili onako kako uvijek svojim vezama putuje. Dakle, mi želimo samo dobar glas da širimo.

U rukama imate "Bobovac", list koji je namijenjen dobrim ljudima i onima koji nisu dobri, da to postanu, jer i dobri mogu pogriješiti, a zli se mogu pokajati i postati bolji i dobri. Naš list nije namijenjen samo Varešanima niti samo Hrvatima, nego ljudima, i prijateljima i neprijateljima, jer "kada je čovjek sretan i neprijatelj mu je prijatelj, a kada je nesretan i prijatelj ga se klone". Cilj nam je da naš list bude glas istine i ljubavi. Jer, zadaća nam je da svjedočimo Svjetlo i Istinu. Nikako laž i mržnju.

Drago Varešani, prognani iz Vareša, prognani u Varešu, raseljeni, naseljeni, vi koji želite da se vratite i vi što ste se davno nastanili i obikli u drugim krajevima i zemljama, vi nikada niste prestali biti Varešani. Mi znamo da je većina vas uvijek tamo gdje ste pravili prve korake, napisali prvo slovo, šutnuli loptu, izvezle vez, poigrali kolo, čuli Riječ, kršteni, krizmani, vjenčani, poljubljeni - budite i dalje s nama. Pišite nam. Telefonirajte. Šaljite poruke. Širite glas o nama. Pomozite nam. Mislite na nas. Molite se za nas. Rasputajte se.

Ne spočitavajte ako nam je vijest "bajata", ako feljton sliči na reportažu, reportaža na priču, priča na crticu, crtica na kolumnu, kolumna na vijest, ili ako sve skupa sliči na ispovijest. Sve ćemo mi to tijekom

vremena dogoniti, dorađivati. Ako odmah ne izaberemo prave junake, ne pogodimo prave teme, i to ćemo ispraviti, a sve u nadi da i mi jednoga dana objavimo - radosnu vijest.

Štovani intelektualci, publicisti, pisci, svećenici, profesori, pišite nam kao da pišete prijateljima, rođacima, djeci, ljubavima, uspomenama, kostima predaka rasutim po grobljima diljem općine, budućim naraštajima koji će s ponosom i ljubavlju čitati vaša imena na ostarjelim stranicama tiska, sjećati vas se sa zahvalnošću kako se mi sjećamo Divkovića i Lastrića, i pisati bolje i u bolja vremena. Što pero zapisa, to "sikira" ne istesa.

Vi koji ste u novim sredinama postali ugledni poslovni ljudi, znanstveni radnici, priznati glazbenici, stručnjaci, djelatnici, nikada ne zaboravite šum rijeke Stavnje, žubor potoka i pjesmu vjetra s naših gora. Voda vareška još je u vašim tijelima, u vašim žilama, u vašoj duši. Vi ste ovdje, sjetite se, prvi put vidjeli Sunce a ono i dalje onako lijepo sija. Ne zaboravite ni tu vodu, ni taj vjetar, niti to sunca. Ni bjelinu snijega koja po osam mjeseci studen širi. Ne zaboravite da u proljeće procvate prvo voće, u jesen zamiriši prvi rakijski kazan i pekmez u araniji. Učinite da oživi vaš grad. Da se u njega vrati život. Ne kakav je bio. Neki novi, koji će novima biti drag kao nama naš.

Dragi čitatelji, kao što jedna rijeka teče kroz Vareš, tako jedna krv teče u našim žilama, jedna ljubav u našim srcima i jedna želja ma gdje bili: da živi Vareš - puk vareški, radin, bogobojažljiv i ponosit.

Uredništvo

MAESTRAL S DAŠTANSKOG

U Domovinskom ratu ponikle su i stele slavu mnoge postrojbe Hrvatskoga vijeća obrane. O njihovoj reputaciji najviše znaju oni što su se nalazili na suprotnoj strani, jer su tako imali najbolji uvid. Među istaknutijim domobranskim postrojbama svakako je i 96. pukovnja "Bobovac" Vareš koja je, nakon preustroja, nastavila svijetlim putem istoimene vareške brigade HVO-a. Sjećajući se njezinih početaka treba se prisjetiti i prvih hrvatskih mladića u maskirnoj odori. Imali se već tada i veliko srce i dovoljno pameti. Srpski prestiž u naoružanju samo se tako bar donekle mogao nadomjestiti. Razvoj događaja pokazat će poslije da ta dva presudna čimbenika, ukoliko su usko vezani, doista znače dobijenu bitku. I danas dok dragovoljci s ponosom evociraju uspomene na ta vremena, istodobno imaju pred sobom svijetli lik Roberta Zekića, prvog poginulog hrvatskog branitelja na općini Vareš. Kako vrijeme odmiče, sve je veći broj onih što stupaju u redove Hrvatskog vijeća obrane i uz dragovoljce postaju čvrsti jamac sigurnosti i očuvanja identiteta hrvatskog naroda na ovim prostorima. Mnoge su nedaće u kojima postoji i djeluje ova postrojba, no, unatoč svemu, nema skretanja s pravoga puta. Naprotiv, svakim danom se nižu novi borbeni uspjesi.

U KOM GRMU LEŽI AGRESOR?

S početka proljeća 1992. hrvatske su snage i na ovome području lako uočile agresora i sve njegove pretenzije. Isto tako, poučene iskustvima pojedinaca iz svojih redova koji su prethodno sudjelovali u obrani Hrvatske, znale su i kako se treba odnositi prema njemu. Međutim, nisu svi bili istoga mišljenja, pa se tako dogodilo da su odvažni pripadnici HVO-a, uz obećano sudjelovanje snaga tadašnjeg TO-a, ipak usamljeni ušli u okršaj sa srpskim oružanim formacijama, dana 31. svibnja 1992. u rajonu sela Planinice. Bio je to, i s današnjeg stajališta gledano, veliki pothvat ako se ima u vidu ondašnji razmjor snaga, ali i vrijeme u kojemu je samo rijetkim padalo na pamet upuštanje u kojekakve obračune.

Dakle, iako prevareni, hrvatski mladići uspijevaju izvršiti zadaću i otkloniti neposrednu opasnost po sam grad. Jasno je zašto su se HVO i TO tada počeli razilaziti svaki na svoju stranu. Hrvatska je

u nova iskušenja na paklenom bojištu nadomak Jajca. Poput drugih i Varešani su srčano branili taj grad sve do njegova pada, a žestoke borbe ugasile su život još jednog našeg branitelja, te prouzročile i ranjavanja.

Poslije hrvatsko-muslimanskog rata i svega što je brigadu "Bobovac" u tom razdoblju zadesilo, opet su vareški bojovnici u prilici odmjeravati snage sa srpskim agresorom. Sada je situacija pak promijenjena iz temelja i nakon blizostava povratka hrvatskih snaga u Jajce prilazi k njemu ponovno se štite i to čvršće no ikada. Uz početnu hrabrost i još veći moral, ima se sasvim dovoljno i ratnoga iskustva. Da je 96. pukovnja

Odlučni i uvijek spremni

strana, međutim, iako i sama skromno opremljena, nastavila logistički potpomagati muslimanske postrojbe. Bitka za dominantne kote iznad Peruna faktički je označila početak rata na vareškom području, no uz to nažalost otpočela i nizanjanje imena onih koji su polagali svoje živote u obrani vlastitoga doma, ali i ostalih hrvatskih prostora. Kad se danas kroz sjećanja vrati u te povijesne dane ne treba zaboraviti jednu bitnu stvar. Još tada vareški je HVO bio sasvim određen i nije se u odsudnim trenucima bavio nikakvim kalkulacijama.

PONOVNO U JAJCU

Nakon okršaja tenzije su spuštene, a spor oko Peruna uspješno okončan u pregovorima. HVO drži konce u rukama i glavni je faktor stabilnosti i mira u vareškom području. Uporedo s daljnjim ustrojavanjem, vareški bojovnici odlaze

uistinu primjerom govori i njezin najnoviji uspjeh na jajačkoj bojišnici. Poslije dva spriječena pokušaja proboja njezini pripadnici uspjeli su zarobiti 87 pripadnika takozvane VRS. Koliko su povrh svega vareški bojovnici uistinu i disciplinirani svjedoče potvrde o upotpunosti humanom tretmanu prema ratnim zarobljenicima. Ono što najviše raduje svakako je podatak da su se svi bojovnici i nakon ovoga vratili neozlijeđeni. U takvome ozračju i s puno razloga upriličen je doček bojovnika na Daštanskom, poput drugih događaja istoga karaktera u ovo vrijeme veličanstvenih pobjeda hrvatskih snaga. Što drugo do nadati se da će one, bitno utječući na razvoj događaja, označiti početak kraja ovoga rata, a dotle proslavljenim braniteljima 96. pukovnije "Bobovac" poželimo puno ratne sreće.

DAŠTANSKO, 21. RUJNA '95.

POVRATAK RATNIKA

TVRTKO, dijak bosanski

Kad su se u Rim sa svojih pobjedonosnih pohoda vraćali cezari i vojskovođe rimski, narod rimski je priređivao doček, senat gozbu i igre, ječale su trube, pjevali zborovi, klicala svjetina, prolamale se ceste pod kolima punim dragocenog plijena i tužili okovani robovi i robinje pod bičevima posrćući. Počinjale igre i umirali gladijatori u borbi s bestijama, a patriciji snivali nove pobjede. Točilo se vino, čerečila mesina, sve u čast poganskih bogova Marsa, Bakhusa i Mošusa. Tako Rim bi i prođe. I Vareš se Malim Rimom zvaše. Bar u narodu. Bi li to i prođe li to ili se to samo meni čini? Gdje je sada i što je sada taj Vareš rekli?

Daštansko dana 21. rujna 1995. godine. Vrijeme dana: Noć. Meteorološko izvješće: magla, kiša, vlaga, tmuša i tmina. Pučanstvo pod kišobranama čeka povratak ratnika - bojovnika, sada čuvene 96. domo-

rodbine, prijatelja, zapovjednika.

Poradi nevremena, vanjski program je neizvediv, no, organizatori, svikli na vrijeme i nevrjeme, začas to prenose u skromnu salu caffea "96", tek za bojovnike dostatnu, pa dočeklije od slavljenika samo fizički a ne u srcima rastavi.

"Napretkov" tamburaški orkestar pjesmom hrvatsku povijest slavi i trobojku, jedini i nezamjenjivi ures u dvorani.

Pjesma, šala, priča. Bojovnici pričaju k'o da su se vratili sa posla iz Željezare, Tvornice, Građevinskog, Stolarije, ili gdje su već sve radili. Niti se hvale, ni ponose, ni uznose. A imaju čim, što jest - jest. Prvo i prvo, ovo je prva postrojba vareških Hrvata u povijesti, i to vareška. Hrvata vareške, vijačke i borovičke župe. Ne mora biti jedina. Može ih biti koliko god, no prva je prva, baš kao prva ljubav. I njezino samo postojanje je velika pobjeda. O tomu će valjda pisati vojni povjesničari i u njihov se posao ne bih paćao.

Jedan od zapovjednika u detalje priča o zarobljavanju 86 srpskih vojnika baš k'o da priča kako je ženi pomagao spremi kuću ili djeci pisati školsku zadaću.

Ovoliko skromnosti niti nađoh u knjigama niti u životu. A dvadesetdevetorici nije bilo lako zarobiti i razoružati čak 86 onih, i to nakon pucnjave. No, zapovjednik satnije ih vojnički nadmudri. Nakon oštrog kreševa, kaza im da nemaju kud i ne kaza s koliko bojovnika zapovijeda. Što se sve moglo dogoditi da mu ne povjerovaše nek stoji za neku drugu prigodu. Pozamašnu svotu deviza ovim razoružanim i zarobljenim našla je tek vojna policija kojoj su bojovnici predali zarobljenike. Po meni je ovo veća pobjeda od zarobljavanja. Čudoredna. Samo razoružanje uzeti. Slušam stasitog časnika kako pripovijeda, slušam glazbu i topim se od miline, no ne znam da li više od njegove priče ili hrvatske pjesme.

Daštansko mjesto je ovo. Hrvata vareških stanište. Rim nije. Ne znam ni tko, ni poradi čega Vareš Malim Rimom prozva. No ovo što je sada znam. Veliki je Rim ovo - Rim ako je.

I zapis ovaj pisah sa strahom da je pravi događaj mimo mene prošao, da uši nisu sve što se čulo čule, da oči sve što se vidjelo nisu vidjele i da ruka što srce hoće ne zapisa.

A kada prođe sve ovo i domaja slobodna bude, javit će se, kao i poslije svakoga rata, i pisati i govoriti koji ništa ne vidješe i ne čuše, a sve znaju i sve kako nije bilo - štociu na radost, istini na žalost. Za dom!

Nakon pothvata - opuštanje

branske pukovnije "Bobovac" Vareš, koja se proču po zarobljavanju 86 srpskih vojnika na Jajačkoj bojišnici.

Taman je vilajet bosanski. Teški putovi. Nesigurni putokazi i miljokazi, a snaći se valja bez kompasa i bez vida.

- Kasne - čuje se šapat. Koliko - pitaju dočeklije, - kad će stići? Što im se to put odulji? Da se nije nešto dogodilo? Ili da kasno nisu krenuli? Njišu se kišobrani, kabanice i tama noćna. A onda svjetla iz daleka cestom pržićkom i grmljavina motora pomrčinu k'o sabljom sijeku.

I stigoše ratnici na trg koji za tu zgodu oteše od tame reflektori, vriednim rukama električara ovdašnjih postavljeni.

Evo bojovnika u zagrljaju svjetla,

Zapovjednik pukovnije, i sam bivši bojovnik što s puškom na prvoj crti svoju vojnu izobrazbu i čin steče, rimskom patriciju likom sličan, govorom jednostavnim svoje bojovničke časti. I pozdrav: - Za dom! - kliknu. Pozdrav ovaj, od strane srbo-komunističkih hordi sotoniziran, lijep pozdrav stari hrvatski bijaše. Na glas bojnika, bojovnici ko jedan: - Spremni! - zagrmješe, i nebo se ne prolomi od straha, samo pljesak muški i pjesma junačka: Mi branimo svoj dom.

I zastupnik civilnih vlasti, predsjednik HDZ-a i Općinskog vijeća, srdačno pozdravljen, toplu dobrodošlicu kaza.

Objed je skroman, po jedno piće i vremena malo, odmoriti se valja i obitelji pozdraviti.

DOGAĐAJI KOJI SU UZBUDILI VAREŠ (4)

Mnoštvo događaja koje su stari Varešani nadugo i naširoko prepričavali zabilježio je pok. JOSIP TOKMAČIĆ u monografiji "VAREŠ - POVIJEST I ZEMLJOPIS", pisanoj daleke 1957. godine. Neke od njih "Bobovac" će prenijeti u nastavcima.

EPIDEMIJA KUGE

Prema Lašvaninovoj kronici, kuga je u Varešu i okolici harala godine 1742.¹⁾ Ne može se utvrditi precizan broj umrlih u ovoj strašnoj nezgodi što je zadesila Vareš, jer postojeće matične knjige umrlih potječu iz kasnijeg vremena. I ovdje se moramo osloniti na usmenu predaju i spomenike (grobља) koji o tome govore.

Predaja veli da je svijet nemilice umirao. Dnevno je bilo i po deset sprovoda. Malo groblje Obor ispred crkve bilo je nedovoljno da primi sve žrtve ove opake bolesti. Zbog toga su otvorena dva nova groblja. Jedno je bilo smješteno u Stopu i kasnije je služilo kao dječje groblje, a drugo je bilo u Korovinjićima, na livadi Mije Čulića. Oba su nazivana "kužnim grobljima".

Umiralo se u tolikom broju da se nisu ni pravili sanduci za mrtvace, nego su pokopani kao muslimani. Teška

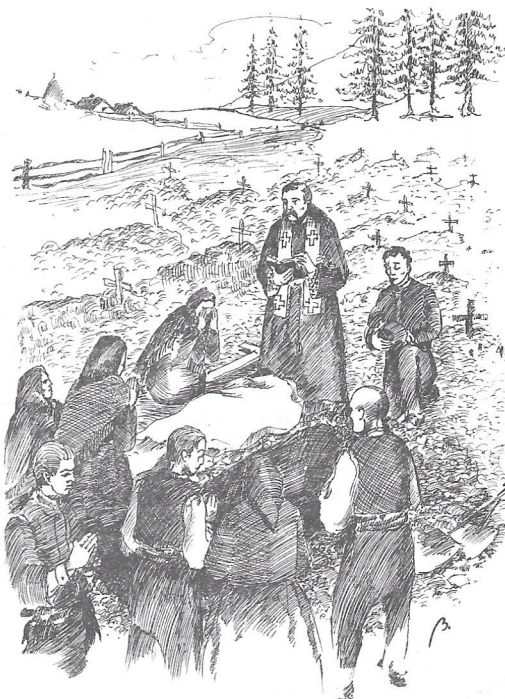
bolest posebno je satirala iscrpljeno muško pučanstvo, dok su žene umirale u manjem broju. Za vrijeme pošasti održavane su procesije između crkava, uz sudjelovanje svećenstva i zdravog puka. Zanimljivo je istaknuti da su u tim procesijama sudjelovali i muslimani.

Da bi se donekle saniralo novonastalo stanje, turske vlasti jedno vrijeme nisu uzimale desetinu ni mukatu, niti drugih daća. Liječnici, koji su navodno liječili od kuge, imali su posebna odijela za izolaciju od bolesnika.

Zajedno s pučanstvom stradala je i stoka, ali nije poznato od koje bolesti. Kažu da je u to doba mlijeko bilo veoma tražen i skup artikl.²⁾

1) GZM Sarajevo, godina 1890. strana 220.

2) Ovaj podatak dala mi je Manda Idžaković iz Damjančića.

BOROVİČKA ODA RADOSTI ILI REKVIJEM

Daj mi riječ, moj Bože, da kao bičem raspalim uspavanu Savjest. Samo to Te molim.

Toplo je ljeto borovičko. Zdravo i ugodno, bez sparina i tlaka. Planinsko ljeto. Božji dar nakon duge teške zime i kratkog i hladnog proljeća.

Večer je. Prvo se čuje zvono s crkvenog tornja - a onda?! To zvono je poziv pastirima da svoja stada potjeraju u selo kako bi ih prije mraka mogli zbrinuti i noć dočekati u kući uz molitvu i skromnu večeru. No na znak zvona počinjala je i čudna planinsko - ruralna simfonija ili oda radosti.

Sa svih okolnih brda razlijevala se djevojačka pjesma koju su pastirice pjevale u grupama. Pjesma se prvo čula iz daleka sasvim tiho, kao da zuje pčele, a onda, kako se primicala postajala je sve glasnija i jača da bi prije nego što sasvim utihne doživjela svoj krešendo.

Svaka grupa je pjevala svoju pjesmu i one su se nadjačavale koja će klapa glasnije i složnije. Tu se tražio savršen sluh i zdrav i snažan glas, jer su sve bile uvježbane i pjevale svaka svoju dionicu, svoj glas, u određeno vrijeme, na određenom mjestu, po strogim pravilima tradicionalne pjevačke vještine, koja se prenosila s koljena na koljeno čista i savršena.

TVRTKO, dijak bosanski

Od te pjesme na ulazu u selo sve je zvonilo, i pjevali su trava i kamen, ograda i put, kuće, štale, hambari, koci, svinjci, sušane, kolibe, potoci, česme, bunari, zemlja, nebo i zvijezda Danica.

Ovu odu radosti pratila su zvona ovnova predvodnika, bronzne na kobilama, klepetuše na kravama, blejanje ovaca, mukanje goveda, vriska konja i pseći lavež.

A kada bi sve utihni, zaspi stariji i djeca i mjesec prospi svoje hladno zlatno, proradili bi snovi i tajne.

Sada u Borovici zgarišta čekaju da se vrati bar eho nekadašnje pjesme.

Gladni su pojeli borovička stada.

Ubili pjesmu.

Mjesec nad Borovicom umjesto hladnog zlata sipa srebrne suze.

Ne čuje se oda radosti.

Vjetar s Radakovice i Osretka kroz zidine porušene župne crkve svira gluhi rekviјem.

Što su riječi starog dijaka iz kojih ne zvuči pjesma borovičkih djevojaka? Što je sjećanje sada do pusta tlapnja. Umjesto zvona ovnova predvodnika, bronzni sa kobilama, kravlji klepetuša, samo škripa tupog pera, lavež mrtvih pasa, fino osipanje žbuke s nagorjelih zidova, zveket polupanog stakla, plač i lelek razbijenog porculana, keramike, rastrgnutih molitvenika i patrica - daj mi Riječ, moj Bože.

Savjest su rastočili crvi i iz nje pada fina prašina i sve se osipa kao vrijeme, kao bobci ispod grla što poredani u niske vrat su resili djevojkama iz kojih oda radosti kliktaše i za mene, koji znadoh sve o Odiseju i sirenama, opasna zamka bijaše.

Daj mi Riječ, moj Bože, samo to Te molim.

LEGENDA: Dana 2. studenoga 1993. godine u svom "pobjedonosnom" pohodu Armija BiH je do temelja srušila nebranjeno hrvatsko selo Borovicu u vareškoj općini i tom prigodom porušila 1.400 šljemena sa župnom crkvom.

Borovica prije tragedije

Župna crkva u Vijaci

**Naše su nevolje mnogo veće
nego što bi ih znali opisati.
(fra Jukić - Izjašnjenja, 1851.)**

TUĐE RIJEČI NAŠE RIJEČI

labilan - nestalan,
promjenljiv
lajсна - letvica
lampa - svjetiljka
larva - ličinka
lavabo - umivaonik
lenjir - ravvalo
lešinar - strvinar
letimično - površno
libela - ravnjača, razulja
lično - osobno
livnica - ljevaonica
mada - iako, makar
majdan - rudnik, kamenolom
malter - žbuka
manastir - samostan
mapa - zemljovid
marš - hod, koračnica
masakr - pokolj, krvoproliće
maska - krinka, obrazina
mastilo - tinta, crnilo
mašina - stroj, sprava
materija - tvar
medikament - lijek, ljekarija
merak - naslada, uživanje,
strast
merdevine - ljestve, laznice
meridijan - podnevnik
metal - kovina
meze - zakuska, prismo
mikroskop - sitnozor
minduša - naušnica
mlaznica - sapnica,
brizgaljka
mobilan - pokretan,
pokretljiv
moler - soboslikar, ličilac
moreplovac - mornar,
pomorac
municija - streljivo
mutav - nijem, šutljiv
muzika - glazba

CRKVA U RATU

Tri župe, jedna duša i jedna opomena. Vareš, Vijaka, Borovica. Teško vrijeme. Gore nego za dobroga fra Jukića. Da je on tu! No nije i nadajmo se da moli za nas. A tako je puno rekao u samo jednoj rečenici.

Opet mene dovode u nepriliku da poslije nje-ga nešto kažem. Da ga ne poznajem bilo bi mi lakše i ne bi me bilo stid. Ovako? U početku bila je Riječ i Riječ je bila u Boga. (Evandjelje po Ivanu, poglavlje 1, stih 1.)

Riječ prva: Borovica je raseljena, crkva srušena, župnik sa župljanima u Kiseljaku.

Riječ druga: Vijaka raseljena, crkva devastirana i obnovljena, u njoj župnik, dobri fra Željko, moli svaki dan s preostalih sedamdesetak župljana od 1.600 koliko je pred rat obitavalo.

Riječ treća: Vareš, župna crkva i pet filijalnih, župnik i žitelji koji se vraćaju u sve većem broju.

I svjetlo se svijetli u tami i tama ga nije obuzela. (Evandjelje po Ivanu, poglavlje 1, stih 3.)

I. Tijekom cijeloga rata organiziran je vjerski život: u župnoj i filijalnim crkvama župe vareške (Vareš, Vareš Majdan, Pričići, Pogar, Duboštica). I kada su Pričići bili odsječeni crtom razdvajanja između Armije BiH i HVO-a, iznalazili su se načini za dolazak na ove prostore. Vjeronauk redovit u Varešu i filijalama. Crkva i svećenici niti jednoga momenta ne iskaču sa svojim stavovima, ne osciliraju, sve sukladno s Evandjeljem i samo s evanđeoskom porukom.

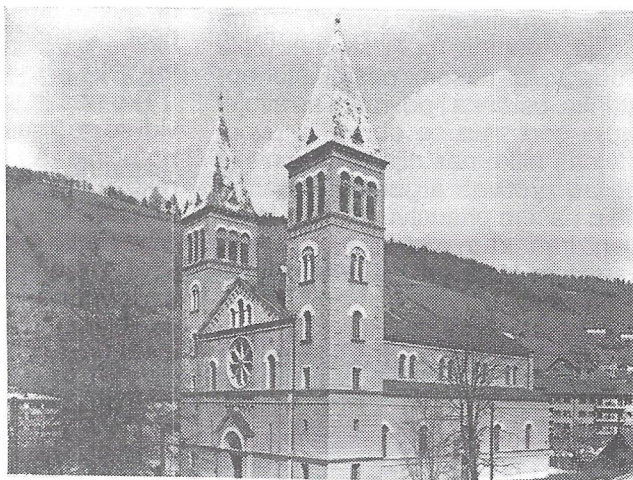
II. Caritas djeluje i prije pada Vareša, s tim što je tada potreba za karitativnim djelovanjem bila znatno manja. Nakon pada Caritas se uspješno brine da Hrvati koji su ostali ne budu gladni. I nisu bili. Poslije washingtonskih sporazuma, Caritas se opet trudi da žitelji vareške

i drugih župa (Breza, Vijaka, Stojčiči, Olovo i dr.) dobijaju solidnu i dostatnu pomoć. Svećenici se koriste molitvom i svojim osobnim vezama i na razne načine prikupljaju karitativnu pomoć. I trenutačno se Caritas skrbi, kako za neprognane tako i za obespravljene povratnike, što će i dalje, uz Božju pomoć i trud svećenika i marnih laika, činiti.

III. Osim pastoralnog i karitativnog rada, župni ured organizira edukativni, kulturni i kulturno-zabavni život, ne samo na području općine Vareš. Pripomenut ćemo samo neke od pothvata:

- izložba vareških akademskih slikara,
- izložba slikara amatera,
- baletna predstava,
- nastup glazbenih umjetnika,
- postavljanje galerije slika,

- ustanovljenje knjižnice,
- tribine o velikim religijama svijeta s predavačem fra Ljubom Lucićem,
- inicijativa za obnavljanje podružnice HKD "Napredak", čiji je novi predsjednik upravo vareški župnik.

Impozantna vareška crkva

Bitno je istaknuti da su se crkveni pastiri distancirali od svih vlasti i politika i da se nikada niti s jednom nisu poistovjećivali. Uostalom, Katolička crkva djeluje s vjerom u Boga i s nadom da će i kod nerazumnih razum preovladati.

Župni uredi Borovica i Vijaka rade u potpuno drugačijim uvjetima. Hrane duh i tijelo svojih župljana. Bude nadu i ufanje.

Malo je riječi da se nabroji sve što uradiše tri župnika osobno, a još manje da im se iskaže hvala. Hvalit ću te jer sam tako čudesno stvoren. (psalam 139, 14) III! Oni su pomagali svaki svom bližnjemu i govorili svom bratu: Ohrabri se! (Izaija 41,6)

Sije pisa svojom rukom, svojim okom vidje i kupom vina darivan bi TVRTKO, dijak bosanski.

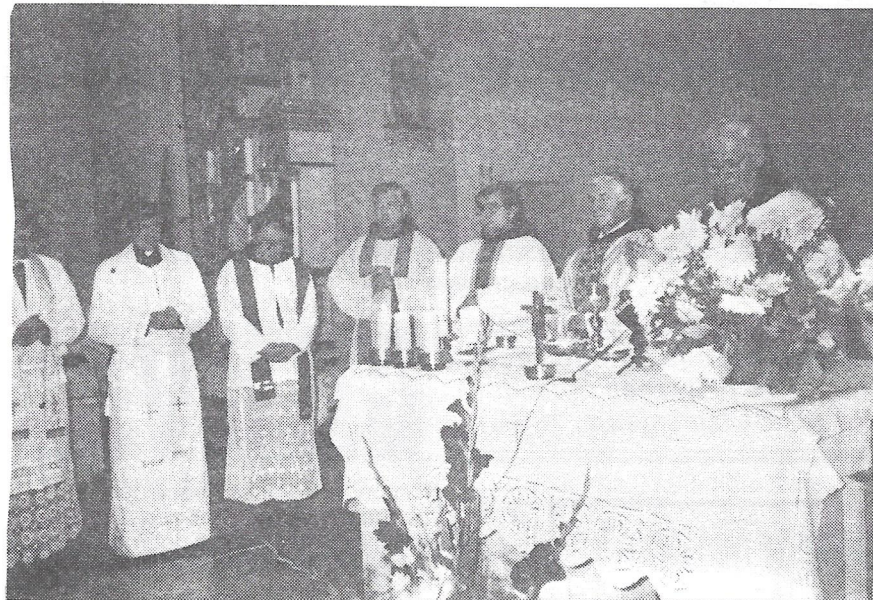
UZ PATRON
VAREŠKE ŽUPE

MIHOLJDAN U ZNAKU HODOČASNIKA I KONVOJA

Varešani su i u davno minulim godinama blagdanski iščekivali Miholjdan. Ovih ratnih godina i sam dan Naslova župne crkve ovisi o okolnostima podneblja i trenutka. Mislili smo kako se ne smije dopustiti da rat bude gospodar i našeg kršćanstva i naše nade. Stoga smo svoju aktivnost očitovali u danima iščekivanja Svetkovine.

Nitko razuman ne smije nam zamjeriti što s takvim ponosom govorimo o sebi u trenucima kada smo toliko poniženi i kada nas žele do kraja raščovječiti i osiromašiti.

Dvadesetak dana prije Miholjdana, Župni ured, zajedno s Općinskim vijećem Vareš, počeo je s jednom originalnom idejom čekati Svetkovinu. Počeli smo, naime, organizirati konvoj humanitarne pomoći koji bi dovezao pomoć mnogih župa, humanitarnih i drugih organizacija i općina, onih što nas žele podržati u našem nastojanju opstanka, ostanka i povratka na svoje. Gdje god smo se obratili s ovom idejom, nitko nas nije osudio niti je našao protivne argumente, barem ne u našem prisustvu. Konvoj je organiziran kao materijalna pomoć vareškim Hrvatima pa je i nazvan "Pomozimo Hrvatima Vareša". Ali, konvoj je trebao biti i duhovna i psihološka podrška onim odlučnim Va-

Blagdansko misno slavlje

rešanima, koji, uz svu obespravljenost, odlučise vratiti se svome ognjištu.

Tko nas je sve podržao u ovome vidi se po tome koliko je tko konkretno učinio. A nije mali broj onih koji rekoše svoje DA našim željama, namjerama i planovima što govore o povratku svome domu i zavičaju. Vrijedni su spomena svi koji su do sada već poslali svoju pomoć: Franjevački samostan Rama - Ščit - 2 kamiona hrane, župa Gračac - ka-

mion hrane, župa Međugorje - kamion hrane, Franjevački samostan Široki Brijeg - kamion hrane i polovni automobil "Landrover", Prihvatni centar Caritasa u Rami - kamion hrane, Župa Kiseljak - kamion hrane, Caritas Nadbiskupije Vrhbosanske - kamion hrane, Općina Rama - kamion hrane, Dom Zdravlja Rama - kamion lijekova i sanitetskog materijala i stomatološka stolica s potrebnim priključcima za ambulantu na Pržićima, Općina Tomislavgrad - kamion hrane, Mladež HDZ BiH - kamion hrane, HDZ BiH, zaslugom predsjednika Darija Kordića - kamion hrane i cisterna nafte, Mirovinsko osiguranje HR HB - školske torbe i novčana pomoć za organizaciju konvoja, Ured za prognanike i izbjeglice iz Mostara - 4 kamiona hrane, "Gradina" Rama - Prozor - novčana pomoć za organizaciju konvoja. Posebno sam dužan zahvaliti se Franjevačkom samostanu na Šćitu gdje je i bilo mjesto okupljanja i polaska konvoja, HDZ-u Rama i Jerki Pavličeviću, Mladeži HDZ BiH iz Mostara, za svesrdnu pomoć u promidžbi i organizaciji konvoja. Bilo je mnogo onih koji su na razne načine dali svoj doprinos koji nam i nije poznat pa se svima njima iskreno zahvaljujemo. Dan uoči Miholjdana dobili smo 11 kamiona, drugoga dana 4 kamiona, a trećega dana još

Miholjski ugođaj u prepunoj crkvi

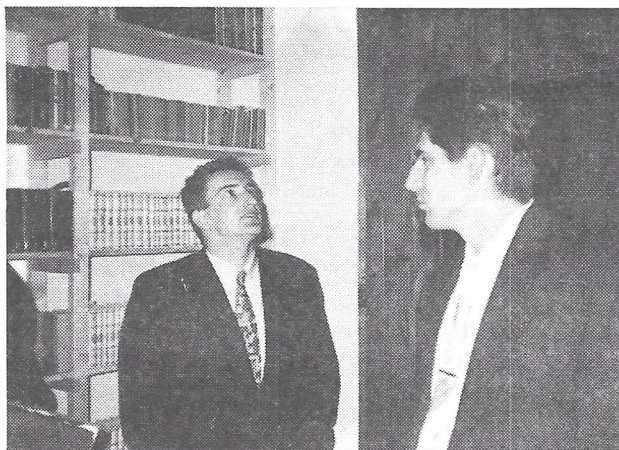

dva, do sada ukupno 17 vozila pomoći. Neki kamioni humanitarne pomoći podrške ostali su kao obećanje koje će se vjerojatno i ostvariti.

Željeli smo da nas što više bude za Miholjdan u Varešu i molili postojeće vlasti da nam to omoguće. Potrebno je reći i zahvaliti se i za to što smo dobili dozvolu za sve traženo za taj dan.

A dan Svetog Mihovila, tmuran i kišovit, previše tmuran da bismo s ovoliko vjere koliko imamo shvatili njegovu poruku. Ali, sve to nije moglo zaustaviti rijeke radosnih hodočasnika koji obogaćaju dan toliko da nam ništa više nije zasmetalo. Tu su župljani vareške župe. Ali, tu su i Vijačani i Jelaščani i Brezani. Oni izdalje dođu organizirano, autobusima. Sa Daštanskog i Pržića 5 autobusa, iz Kiseljaka i Kreševa 3, iz Kraljeve Sutjeske 2, iz Mostara i drugih krajeva Hercegovine 1, iz Vukanovića i iz Tuzle 1 autobus. Vareška prostrana crkva ispuni se i ostade izvan nje možda i 300 duša što ne mogaše ući unutra.

Svečana procesija, 14 koncelebrirana, označi početak liturgijskog slavlja. Na početku mise predsjedatelj liturgije, fra Vitomir Slugić, blagoslovi župnu knjižnicu koja je vjerojatno sretno smještena u staru krstionicu, baš na mjesto gdje

U novootvorenoj knjižnici

većina starih Varešana otpoče život obogaćen Duhom i duhovnim darovima. U nadahnutoj propovijedi, fra Vitomir dobro naglasi kako je u ovim vremenima čežnje za povratkom u svoj dom i zavičaj najvažnije vratiti se sebi, a onda, tako obogaćen u samome sebi, povjerovati u povratak u svom dom i zavičaj.

Tuzlanski crkveni zbor obogatio je liturgijski susret raspjevanom molitvom koju nisu umjeli zarobiti masivni zidovi crkve. Na kraju mise "domaćin", fra Mato Topić, pozdravi sve prisutne, a poimence svećenike, predsjednika HDZ BiH Darija Kordića, ministra MIO Božu Mišuru i predstavnike drugih institucija.

Nakon mise Tuzlaci nam prirediše koncert duhovne i ozbiljne glazbe, a

misari su bili publika koja se radovala ovakvom susretu.

Poslije koncerta ni mlazovi razlivene kiše nisu zaustavili folklor da zaigra uz tamburaše sa Pržića (sve članovi HKD "Napredak" - podružnice Vareš). Pridružiše im se i momci iz Vukanovića sa šargijama koji unesoše još jedan novi moment nepredviđene radosti. Nakon službenog dijela puk je ovo miholjdansko popodne ispunio igrom i veseljem. Gosti obidoše blagoslovljenu knjižnicu koja već broji 1.500 knjiga i galeriju slika u najstarijoj crkvi u BiH. Na kraju svega objed. Prostor nedovoljan da primi sve pa se rasporedismo na više mjesta i blagovasmo na više načina, ali nitko ne osta gladan. I mjesni efendija, svojim sudjelovanjem na objedu, dade svoj obol ovom slavlju zajedništva i ljubavi.

Na kraju je potrebno zahvaliti se Bogu i svim ljudima koji učiniše mnogo da se za ovaj Miholjdan ne bi sa žalom uzdisalo negdje daleko od svoga Svetog Mihovila, nego zajednički molilo na izvorima vjere, temeljima povijesti, razvalinama sadašnjosti i rasadniku nade u budućnost.

M. Topić

JOŠ NEŠTO O STAROJ VAREŠKOJ CRKVI

"Stara crkva u Varešu na poštenje Božje sagrađena je pod imenom principa Andeoskoga svetoga Mihovila koje temelje metnuti su pri sužanjstva Bosanskoga. U istoj crkvi naode se dva oltara, jedan zvani veliki na kome vazda Prisveti Sakrament drži se prid koim navik lampada gori - a dugi Blažene Djeve Marije. Naodi se zvono osrednje koji zvoni svake svetkovine na pučku misu i kadgod je potreba što je vrlo protivno do-

Galerija slika u staroj crkvi

maćim Turcima. Kušali su dignuti rečeno zvono. Sveti Mihovil kako je s neba u dubine paklene zle anđele neprijatelje Božje - tako i onima koji su njegovu crkvu napastovali življenje skraćio da bi domalo dana žalosno završili".

Dvije lijepe figure za veliki oltar sv. Mije kupio je župnik, fra Pavo Kolanović (župnik od 1816. do 1820.). Anđela prid Gospom platio Ivan Filipović iz Korovinjića.

Oltarnjak na velikom oltaru za velike svetkovine nabavio je župnik fra Stjepan Marijanović (1829. - 1832.). Oltarnjak je od kože iz XVII. stoljeća, prikazuje kako Sveti Mihovil satire glavu sotoni. Rat je pomeo da bi se kopija postavila u crkvu.

Crkvu i oltar božio je brat laik iz samostana Kraljeva Sutjeska, fra Vendelin Rimac. Kako što znate, na radost Vareša, crkva je obnovljena 1819. za župnika fra Pave Kolanovića i časnog starca, fra Augustina Pejčinovića, koji i umrije na Miholjdan i bi u njoj pokopan. Župa je imala župni stan s pet soba a četiri s posteljinom što je u ono doba bila rijetkost.

Jedino zvono koje je zvonilo u Bosni, zvonilo je u Varešu. Ovako se to dogodilo. Na Sv. Ladislava, 22. listopada 1791. godine pojavio se veliki požar. Svijet se od straha pomeo, Turci zavikali katolicima: "Kamo vam zvono svetoga Mije? Što ne zvonite?" I dok su zazvonili, vatra se odmah utišala. Od toga dana Varešani su počeli svetkovati svetog Ladislava kao branitelja Vareša, a kovači su ga uzeli kao svoga zaštitnika. Tada je izgorjela čaršija i džemat. Crkva je ostala pošteđena iako je oko nje sve izgorjelo. Od toga dana zvono zvonilo u Varešu.

Prikupio fra Branko Obučić

Listopad 1995. • strana 11.

**Bilješke o
zavičanju (3)**

Piše: **Željko IVANKOVIĆ**

Riječ majdan danas najčešće susrećemo u toponomastici (znanost o značenju i podrijetlu mjesta). Otuda napr. i Vareš Majdan. Prvotno njezino značenje, ono koje ima u turskom jeziku odatle je prihvaćena i u hrvatskome, je - kovina, metal, a onda i rudnik, rudokop, kamenolom. Taj ćemo pojam i taj toponim najčešće susretati u rudarskim mjestima Bosne kamo uz region Ljubije spada među najznatnije i region Vareša, i to od vremena od kada traje bilo kakvo svjedočenje o Bosni kao željezom najbogatijoj zemlji na Balkanu i jednoj od rijetko bogatih u Europi. To se znalo i davno prije, još iz rimskih vremena na ovom prostoru, mada je ovu konstataciju izrekao poznati austrougarski geolog **Friedrich Katzer**, pobrajajući lokalitete oko Vareša posebno bogate rudom željeza: Saski do, Smreka, Droškovac, Brezik i Pržići.

Kao neosporni autoritet za povijest razvoja tehnologije željezne rude, Katzer govori i o stupnjevima u razvoju prerade željezne rude. Jedan od viših stupnjeva u preradi ru-

VAREŠKI MAJDANI, 1

de tada označava uvođenje duhaljki pomoću mijehova koje su pokretala vodena kola. U okolici Vareša tada su građene peći koje bi u jednoj kampanji (3 do 4 dana) utrošile 60 tovara željezne rude i 100 tovara drvenog uglja. Rezultat ovih peći bio je 4 - 5 tovara sirovog željeza. U to vrijeme majdandžije oko rijeke Sane radile su na manjim pećima. Usporedbe radi, oko Busovače, Fojnice i Kreševa bi u jednoj kampanji (6 do 10 dana) trošile oko 250 tovara željezne rude i 250 - 350 tovara uglja, a davale bi 30 tona sirovog željeza. Tovar kovnog željeza iznosi oko 125 kilograma.

Nalazi rude i podaci o proizvodnji svakako su bili zanimljivi strancima u tursko doba, osim putnicima kroz Bosnu i stranim konzulima. Tako francuski konzul **Rouseau** 1860. piše o majdanima (sad su majdani mjesta u kojima se ruda prerađuje), duvnicama i radionicama u BiH kojih, prema njegovu svjedočenju ima 125, sa 705 zaposlenih radnika u

njima. Od toga u vareškom kraju spominje 3 kod Borovice, 6 kod Vijake i 7 kod Očevlja. Međutim, ovaj podatak niti izbliza nije potpun, jer katolički župni ured Vareš u to vrijeme ima podatke o 34 talionice i 49 kovačnica i to:

- u Varešu 25 talionica, 31 kovačnica
- u Borovici 3 talionice, 3 kovačnice
- u Dubošćici 2 talionice, 5 kovačnica
- u Vijacima 2 talionice, 5 kovačnica
- u Očevlju 2 talionice, 5 kovačnica.

Zanimljivo je i imenovanje nekih mjesta u vareškoj općini, a tako slijedi i dalje u popisu ujesen 1878. godine, kad je Austro-Ugarska pravila popis zatečenog stanja. Po tom popisu Vareš s okolicom ima 53 majdana, većinom sa svojim duvnicama. Očevlja, Vijaka i Dubošćica nisu imali svojih duvnica, nego su kupovali topljeno željezo u Varešu. Osim toga u Varešu i okolici bilo je 150 viganja. U okolicu Vareša računao se i kraj uz dolinu Krivaje: Magulica, Stipin Han, Dištica i Jelaške sa svojim vignjevima.

Vareš je imao 25 majdana, 3 na Zarudskom potoku i 22 na Stavnji; u Potocima 5 na Vareškom potoku; u Očevlju 8 na Očevskoj rijeci; u Vijaci 6, od toga 3 na Krčevinskom, a 3 na Vijačkici potoku; na Kokošinju 1 na Krčevinskom potoku; u Borovici 4 na Borovičkom potoku i u Dubošćici 3 majdana. Sve skupa ovo je mnogo više nego ih je bilo na obje strane rijeke Sane, gdje također postoje brojna mjesta koja se zovu Majdani od Starog Majdana, Bronzanog Majdana do Majdana kod Varcara. U Kreševu je u to doba usporedbe radi bilo 19 majdana i 90 vignjeva; u fojničkom kraju 17 majdana i 58 vignjeva; u Busovači 7 majdana i dva-desetak vignjeva.

(nastavak u sljedećem broju)

Nadaleko poznati Stjepeljkin majdan u Očevlju

NA LICU MJESTA

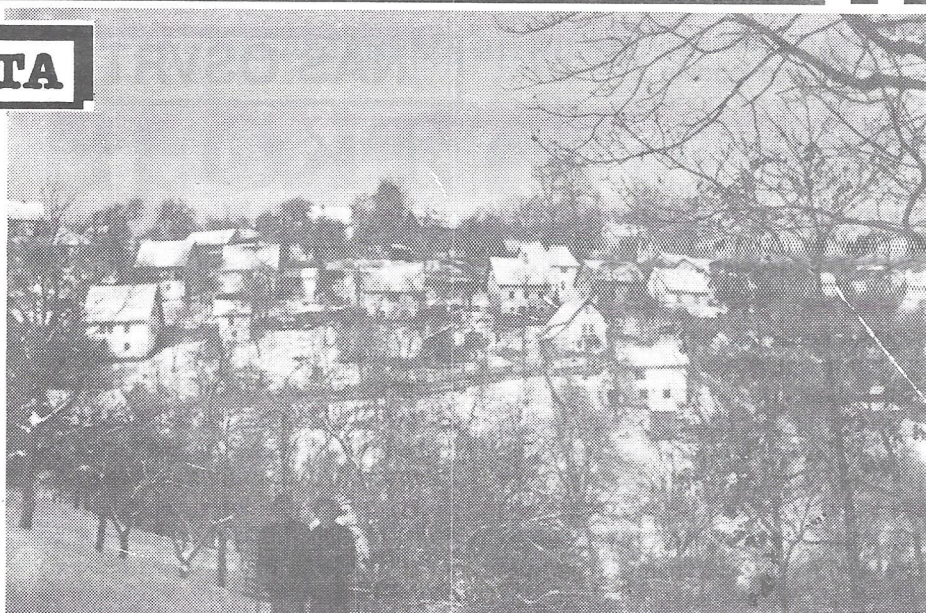
Uski makadamski put od Vareša do Vijake prate bogate crnogorične šume koje pritiskuju i umaraju duh i u kojima se sve davi i nadskačuje u neobuzdanom rasteњу. Dok naposljetku, odjednom, sav prozračen i svijetao, ne pukne vidik pred čijom se ljepotom zanijem.

Selo Ivančevo jedno je od sedam sela župe vijačke. Čisto i bijelo, skupilo se podno Rudeljka. Uplašeno i ponosito, zabrinuto i veselo, okupano u bogatstvu jesenskih boja.

Nepoznato je kada su prvi žitelji doselili u ove krajeve. Premalo je pisanih tragova o tome. Tek, ostat će zabilježeno da je u tursko doba, nakon uvođenja reforme u Bosni, jedan od 14 džemata vareške nahije bio i Kokošinjac, što je stari naziv za Ivančevo. Kasnije će **dr. Vinko Mikolji u svojoj knjizi "Povijest željeza i željeznog obrta u Bosni"** napisati kako je 1850. godine u Kokošinjcu bilo desetak vignjeva (svojevrsnih kovačnica u kojima se kovala sitnija roba). Da je dr. Slobodan Lang do sada dostavio izvješće o starosti jednog kamenog križa iz ovdašnjeg groblja, moglo bi se nešto više reći i o starosti samoga naselja.

Iz novije povijesti Ivančeva svako treba istaknuti da je to 1947. godine rođen eminentni filmski režiser velikog ugleda, prerano preminuli **Ivica Matić**.

Nemoguće je govoriti o Ivančevu a ne spomenuti četiri lipe, četiri ljepotice što kroz stoljeća plijene pozornost i znatiželju prolaznika. Od početka studenoga 1993. godine, životni ritam i ovoga sela znatno se poremetio. Najveći dio od oko 150 žitelja pokrenut je u egzodus. Drugi, značajan dio Ivančeva ostao je braniti sebe i ponos svoj na drugim prostorima vareške općine. Jedna

Panorama Ivančeva

IVANČEVO ŽIVI I ČEKA

manja skupina, mahom starijih ljudi, prihvatila je sve teškoće nadolazećih dana i ostala u svojim domovima. Vrijeme je pokazalo da su svi Ivančevci u protekle dvije godine, na različite načine, proživljavali svoje križne putove.

Međutim, nakon potpisivanja washingtonskih sporazuma, Ivančevo se lagano počelo vraćati kući. Kroz desetine punktova, preko teških i preteških riječi, nerijetko i zaraslim šumskim stazama sa zavešljajem u rukama, do sada se vratila polovica mještana. Kako su se vraćali najbolje potvrđuju primjeri najstarijeg i najmlađeg Ivančevca. Pošto su ga sa punkta silom htjeli vratiti u Kiseljak, 85-godišnji Mato je snagom svojih ruku morao dokazivati da mu ti isti policajci mogu ponuditi i cijeli svijet, ali da on neće ništa osim Ivančeva. Na koncu je pobijedila starčeva volja i upornost. A malog je Tonija, "skrivenog" u svome stomaku, donijela njegova majka. Toniju je danas devet mjeseci, rođen je u Ivančevu i trenutačno je najmlađi žitelj župe Vijaka. Zahvaljujući Ružici, Tamari, Toniju, Ivanu... prosječna životna dob Ivančevaca i nije

tako zastrašujuća. U cjelini je, ipak, značajan dio seljana u poodmaklim godinama. Ali svakako raduje činjenica da je sve manje praznih domova i da se stare bake sve češće mogu vidjeti u pratnji svojih unuka.

Ako ih upitate kako im je, neće se požaliti. U svojim su domovima našli onaj dragocjeni spokoj, nitko im ne smeta, a zahvaljujući fra Željku i Caritasu i duhovna i tjelesna hrana je redovita i dostatna. Ostale su brige na koje su odavna svikli i bez kojih bi im pomalo bilo i neobično. Briga za sina i supruga bojovnika, briga za rodbinu i prijatelje diljem svijeta, briga za sutra...

U međuvremenu valja živjeti i hvatati životni ritam kakav se nudi. Svi do jednoga željno iščekuju trenutak da rat konačno stane, pa da se svojim domovima vrate i Radoševci, Vijačani, Varešani, Borovičani... Jer, znaju Ivančevci da će jedino s ovdje spomenutim i svim onim nespomenutim susjedima i sunarodnjacima i njihova sudbina biti izvjesna. Ivančevci čekaju ostale. A tko čeka - dočeka!

Z. Stjepanović

posljednje
dvije godine
od progona
Hrvata Vareš
se doima ne-

prepoznatljivo i depri-
mirano do te mjere da
se i povijest ima čemu
začuditi, jer niti ona
dosad nije upamtila
dolinu rijeke Stavnje
pritisnutu postojećim proturječno-
stima. Čak i da se zanemari struktu-
ra pučanstva iz popisa provedenog
1991. godine, a termin oslobođenje
tretira u pravom smislu te riječi, opet
nije izvedivo od Vareša otrgnuti
pridjev hrvatski. To ostaje neprije-
porno i to potvrđuje njegova
višestoljetna povijest. Kad se, uz
ostale pokušaje zabilježene u po-
sljednih par godina, i nju nastoji do-
vesti u pitanje, ni to ne bude
dovoljno. Zateknu se nerijetko i oni
vrlo uvjereni "oslobodioci" u prilici
da s neke od neizbježnih okolnih
uzvisina pogledaju "oslobodeni Va-
reš". S te udaljenosti i ne vidi se
koliko je pod okriljem aktualnih vlasti
duševno prazan i gospodarski ogol-
jen. No, vidi se ono što otklanja sve
dvojbe oko spomenutog pridjeva.
Upozoravaju na to impozantni tor-
njevi crkve Sv. Mihovila, podignute
uz malu crkvu pod istim patrona-
tom, a koja je na tom mjestu prvi put
sagrađena još početkom 16-og
stoljeća. U kontekstu ovoga - bitno
je uvidjeti - ne postoje nikakve et-
ničke odrednice, jer nije se njima
rukovodilo ni u vrijeme prije pada
Vareša. No, utoliko su bile izne-
nađujuće kad su došle s druge stra-
ne i to na krilima "oslobođenja".

KOME TREBA OPROST?

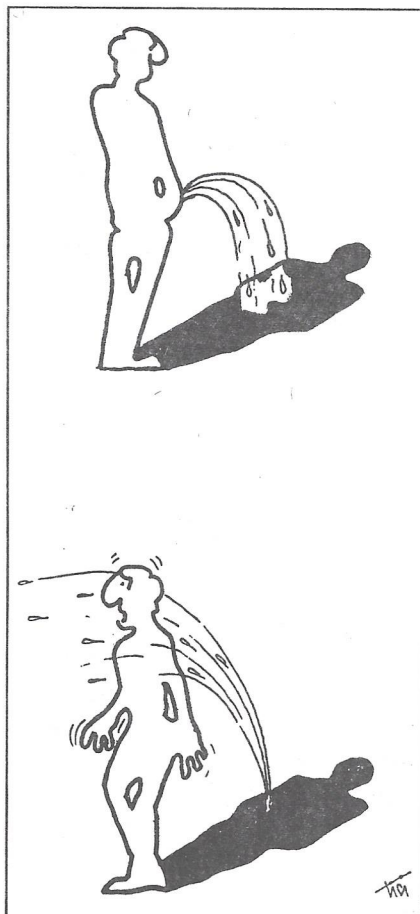
Može li se, kao što se to nastoji
proturiti, oslobođenje tumačiti mo-
ralno opravdanim činom u ovome
slučaju? Bilo bi nerealno. I danas
kad se prognani Hrvat pokušava vratiti
u Vareš nisu mu veliki izgledi. "Oslo-
bođenje" još uvijek važi i uključuje
zabranu povratka pučanstva na
"oslobodeni teritorij". Ako se uz sve
ovo pripomene i farsa s pozivom na
povratak Varešana, posebice
izražena još prije potpisa primirja,
slika je potpuna.

Ustav Federacije, između ostalo-
ga, precizira i potvrđuje pravo po-
vratka prognanih na njihova
ognjišta. Lokalni zakoni međutim ne
poznaju nikakve ustavne odredbe,
pogotovo ako one dolaze s federal-

NAŠ OSVRT TKO JE PREKRŠITELJ?

ne strane, dok prognani Varešani
uzdajući se u naznačenu nepriko-
snošenost, dolaze u situaciju da, ka-
ko se navodi, grubo prekrše lokalne
zakone. Dakle, ima različitih vrsta
prekršitelja, napose u Varešu. Čiji
su prekršaji doista prekršaji nije
teško izbitriti, a povratnici zacijelo
ne misle odustajati od ostvarivanja
vlastitih ljudskih prava, makar se to
i dalje nazivalo prekršajem.

Bliži se moment kad će se navršiti
dvije godine progonstva. Raselje-
ništvo je odvuklo Varešane na ra-
zličite strane i dovelo ih počesto na
sam rub egzistencije. Vrijeme je
ipak učinilo svoje i danas je situacija
bitno drukčija. Stalo se opet na svo-
je noge, ostaje još vratiti se na vla-
stitu zemlju. Broj onih koji su i to,
usprkos provođenju različitih mjera,
uspjeli ostvariti nikako nije za potc-
jenjivanje. Nitko od njih nije očeki-

vao niti naišao na do-
brodošlicu aktualne
vlasti, a još manje je
ona nekome i potrebi-
ta. Oni su se samo
vratili na svoje i treba-
ju li zaista zbog toga
zatražiti nečiji oprost. I
onako su dovoljno za-
tečeni s onim što su
po povratku zatekli.

Misao - teško onomu koga na ova-
kav način oslobode, prisutna je kroz
čitav protekli dvogodišnji period, a
nisu se njime koristili samo vareški
Hrvati, nego su je širili svi svjesni
žitelji Vareša.

S DJECOM POTPUNJI UGOĐAJ

U poređenju s ranijom, demograf-
ska slika Vareša bitno je drukčija.
Ali, ako se napravi usporedba stan-
ja iz mjeseca studenoga 1993. s tre-
nutačnim stanjem, vidljivo je da
postoje pomaci. U pojedina hrvats-
ka sela život je ponovno udahnut.
Sve donedavno nije se činilo da će
tako ispasti. No i pored velike želje
za povratkom neka hrvatska sela
ostaju prazna. To su ona koja bi se
prema kategorizaciji mogla smatrati
teškim slučajevima, počev od Kopi-
jara, preko Borovice i Semizove Po-
nikve pa sve do Mira. Također ni ona
što se nalaze u pojasu između
Daštanskog i Vareša nisu trenu-
tačno useljiva. Ipak, evidentna je
mogućnost sanacije objekata u
kratkom roku, pogotovo kada se
zna kakva je radinost vareškog čov-
jeka i koliko je ona ispoljena kod
dosadašnjih povratnika. Pored onih
koji su se uspjeli održati u gradu, još
je impresivnije sresti se s ljudima u
bilo kojem oživljenju selu. Neka od
njih skoro da su opet cjelovita. Za
kratko je kućama vraćen stari iz-
gled, ograde su ponovno uspravne,
dvorišta se i voćnjaci održavaju. Sli-
ka ratnog sivila naprosto je pala u
zaborav. Kao pred svaku zimu i ove
jeseni priskrbljena je zimnica, odne-
kud se dobavilo i poneko grlo stoke
kojoj sijena neće nedostajati. I kako
to obično biva, ono najslađe dolazi
na kraju. Najsladu su naravno dječiji
osmijesi. S njima je povratak života
u naše domove itekako potpuniji.
Unatoč svemu, oni nastavljaju rasti
ondje gdje su i ponikli, a i treba tako
jer, kako je kazano, na mlađima svi-
jet ostaje.

Neven S.

ZAPIS IZ PROGNAČNIČKOG NASELJA "DUBRAVA" GRUDE

Piše: **Željko Franjkić**

Ne tako davno u prognaničko naselje "Dubrava" u Grudama iz Vareša stiže šest kamiona. I kako to obično biva, stanovnici naselja izlaze na vrata svojih montažnih kuća i znatiželjnim pogledom provjeravaju tko je to došao. Varešani su. Nezainteresirani se povukoše, a vareški svijet se okupi oko umornih vozača i poče paljba uvijek istih pitanja: - Što ima u Varešu? Što se radi na Zvijezdi? Ima li novih...? Jeste li donijeli poštu? Imaš li novi broj "Bobovca"?

Jedna od žena upita: - Gdje ste pošli?

- Došli smo po vas - ozbiljno odgovori jedan od vozača.

Nasta trka po naselju. Svi potrčase da se pakuju. Što pakuju? Pa, oni su sve to davno spakirali u bezbroj kutija i vreća. No, treba to iznijeti pred vrata. Neupakirano upakirati. Vozači se pogledaše i prasnuše u smijeh. "Šala" je svom svojom drskošću uspjela. Nenamjerno. Ali u životu ovih javnih ljudi sve je zbila i to surova da suroviya ne može biti. I kada su shvatili da se radilo o neozbiljnosti nisu se ljutili. Svatko ih vara na razne načine, pa mogu i njihovi vozači. Varešani! Koji dovukoše pod ceradama svojih kamiona dašak svježeg planinskog zraka lijepe nam Zvijezde i na kotačima sasušenu zemlju pokupljenu vareškim putevima. Dovukli su dio Vareša.

Taj dan 118 žitelja Vareša ne ode putem koji vodi u njihov grad. Ostadoše sa svojom dosadnom, tužnom, kronično hladnom i bezizlaznom svakidašnjicom. Dosadnom i toliko opasnom da drsko i konstantno udara po živčanom sustavu. Jaki se drže, ostali padaju u depresiju i očaj. Ubrzo se vraćaju u stvarnost svjesni da u ovom trenutku drugačije ne može ni biti.

U VAREŠ I PJEŠICE, AKO BI TREBALO!

Naš narod naučen da ne miruje, iz dana u dan iznalazi način da nešto uradi - da skрати vrijeme i da zaradi. Posla baš i nema i ono što se nađe u tamošnjim uvjetima slični na eksploataciju. Logika "poslodavaca" je - prognanik je pa može raditi i bez naknade ili uz nekakvo minimalno materijalno davanje.

Dogodi se da ne dobiju ništa osim "hvala" s puno sarkazma i neljudskosti. Ima i poštenih koji svaki posao plate, naši znaju koji su to i kod njih rado idu raditi bez obzira da li se radilo o zanatskim, fizičkim ili pak o poljoprivrednim poslovima. A od te poljoprivrede opet ih zapadne kosa i motika. Ne zna naš svijet oko duhana, oko grožđa, oko raznih zelja i svakakvih drugih hercegovačkih trava. Ali, valja sve raditi...

Mirjani su se usavršili u građevini: sada sagrađuju kuću od temelja do krova po sistemu "ključ u bravu". Majstor do majstora.

Žene uglavnom rade po "kući" i "u rukama" kako mi to kažemo za vez i heklanje. Sobičci naših Varešana su istinski lijepi i uredni. Sve je blistavo čisto, sjajno i pitomo. Kao da ste u najljepšim sobama naših seoskih kuća ili, još bolje, u tijesnim čardacima prepunim ruha koje djevojke urede tako da sve miriše od ljepote. Zavjese, kupljene ili dobijene, zrače svjetlošću, heklani i vezeni tabletići su po policama i stolovima, puno je plišanih životinja i ukusno obučenih lutaka u svakom kutu i na lije-

po uređenim i zategnutim ležajima. Milina - još samo da je to u Varešu. U naselje dolaze predstavnice raznih udruga i humanitarnih organizacija i sa ženama često vode razgovore o svemu i svačemu, a uz to se radi i ručni rad. I tu su Vareške nenadmašne.

Naši školarci do četvrtog razreda idu u školu u naselju, a stariji i srednjoškolci idu u škole u Grude i to pješačenjem po tri kilometra do Gruda i nazad. Škola napravljena u sklopu naselja je velika, lijepa, vedrih boja, raznih sadržaja i puna mnogobrojnih učila i pomagala, ali nježno zvono ne zvuči kao školska zvona vareških škola. Njeni tanki zidovi i sva ta ljepota djeluje hladno, nemaju potrebnu toplinu koja djecu stimulira na rad. Ovdje odzvanjaju neki drugi glasovi i smijeh koji je vještački, riječi su nestvarne, a pogledi naše djece često su na velikim prozorima i upućeni negdje daleko preko brda. Valjda prema sjeveru, jer učili su ih da je Vareš u tom pravcu. No, sve to ne ometa našu djecu da budu najbolji đaci. Baš kao i u drugim mjestima gdje su Varešani privremeno smješteni.

Svakidašnjica je tužna i hladna da je ništa ne može razveseliti niti zagrijati, pa čak ni visoke hercegovačke temperature. Ovdje toplote ima mnogo, često je nebo vedro, ali to je komad tuđeg neba. Sunce u Varešu ljepše sija, a i onaj komad neba iznad Zvijezde, Bogoša i Peruna nekako je plavlji, bliži i pitomiji. Ovdje užasno sijeva i grmi. Prijeteći.

Tuga je na svakom licu. Pogledi sve govore. U njima čovjek može pročitati - Do kada ovako? Kada ćemo natrag? Hoćemo li uopće natrag? Bore nastale smijehom nestale su sa lica u protekle dvije godine, a stvorile su se neke nove, deblje i dublje, i oko usta i oko očiju, dajući licima izgled prerane starosti, očaja i izgubljenosti. Rijetki su trenuci zadovoljstva. Sigurno da je više topline i radosti bilo u naselju u vrijeme posjeta HKD "Napredak" iz Vareša. Pjevalo se, igralo, plakalo i iznad svega molilo. Molitve i riječi utjehe imale su jednu poruku - što prije se vratiti. Taj dan su naši ljudi (nažalost ne svi) pokazali s koliko ljubavi dočekuju najmilije i dobronamjerne. Iako nemaju prihoda osim minimalne mirovine od 210 kuna, skupili su novaca da, dostojno vareškog gostoprimstva, ugoste drage goste, ako se gostima mogu nazvati naši ljudi koji imaju sreću da žive i rade na prostorima naše općine i koji su tu tek samo u posjetu duhovnog i kulturnog značenja.

Prognaničko naselje "Dubrava"

(nastavak u sljedećem broju)

BOBOVAC DRUGI NAMA

U Varešu Federacija tapka na jednome mjestu. I to onome početnome. Ilegalno ratno predsjedništvo Vareša, točnije muslimansko-bošnjačka vlast, čvrsto se drži svojih stolica i ne prepušta ih Hrvatima, iako bi to trebalo biti tako po washingtonskim sporazumima i svim potpisanim sporazumima i deklaracijama te napokon i po Ustavu Federacije BiH.

Čak ilegalna predsjednica Mervana Hadžimurtezić javno poručuje da neće dopustiti "hrvatskom entitetu" da preuzme vlast u Varešu. Gospodična Mervana tako Hrvate u Bosni svodi na nekakvu zagonetnu manjinu koju posprudno naziva "hrvatski entitet". Ona Hrvatima u Bosni ni ječe povijesno pravo da su konstitutivni narod, nacija od pamtivijeka. Da Mervana Hadžimurtezić i njezini suradnici ne bi izgubili vlast koju su ilegalno prigrabili od vareških Hrvata, ne dopuštaju izbjeglicima povratak u Vareš, jer će onda biti opet brojniji i time snažniji.

Kad se sve to svede na jedan zajednički nazivnik, onda je jasno tko je u Varešu kočničar Federacije BiH. Nema dileme da je to muslimansko-bošnjačka strana.

Među Hrvatima u Varešu, u kojemu su još uvijek jedni legalni građani, a drugi ilegalci, zavladao je strah od preseljenja. Netko je proširio vijest da će uskoro svi vareški Hrvati, iz grada i sa sela, htjeti ili ne htjeti, biti preseljeni u Stolac, Glamoč ili Grahovo. Oni su uvjereni da je u BiH na djelu "humano preseljenje". Iako stalno ponavljaju da neće nikamo od svojih pragova i grobova svojih predaka u njih se zavukao strah i osjećaju se nesigurnima i ugroženima. Život im je toliko otežan pod muslimansko-bošnjačkom vlasti da su najednom počeli vapiti - ići bilo kamo samo da više ne trpe nepravde i ponižavanja od muslimansko-bošnjačke vlasti.

Ratno predsjedništvo, posebice pak Mervana Hadžimurtezić, svakodnevno i sustavno gaze ljudska prava i slobode vareških Hrvata.

Spomenut ćemo neke primjere pa neka se dobro sve to vidi.

Muslimansko-bošnjački huligani nedavno su u po bijela dana i u središtu Vareša pretukli Hrvata starca na mrtvo ime. Nitko mu nije smio priteći u pomoć. Nitko od vlasti nije ništa ni poduzeo da kazni huligane.

Vareški se Hrvati vraćaju i nadalje u svoj grad i u svoja okolna sela. Ilegalno, svakako, jer nemaju druge mogućnosti. Neki ostaju u svojem domu ili kod svojih najbližih, a neke muslimansko-bošnjačke vlasti silom vraćaju u Kiseljak. I tako se neki dan vratio jedan Varešanin, smjestio se u svoju kuću i zahvaljivao Bogu što se eto vratio. No, netko ga je "otkucao" vareškoj muslimansko-bošnjačkoj policiji i u njegovu kuću nahrupiše četiri policajca "specijalca", uhvatiše ga za noge i ruke, strpaše u autobus i odaslaše put Kiseljaka. Bilo je grozno vidjeti kako se čovjek koprcu u šakama muslimansko-bošnjačkih policajaca "specijalaca". Prigoda je ovo da javno upitamo borce i organizacije za zaštitu ljudskih prava kada će navratiti u Vareš i pomoći tamošnjim Hrvatima da žive kao ljudi.

Na Pržićima, rudarskom mjestu povrh Vareša, šezdesetih je godina izgrađena podružna crkva župe sv. Mihovila Arkandela. Od vremena egzodusa vareških Hrvata do danas u toj crkvi vareški župnik fra Mato Topić ne može služiti svetu misu i obavljati druge vjerske obrede. Muslimansko-bošnjačke vlasti policajcima priječe katoličkim vjernicima da dođu u crkvu i tu se Bogu mole. Nije dopušteno ni da se oglase crkvena zvona.

U srednju školu u Varešu hrvatski se učenici ne mogu upisati bez dobrih veza. Njima se sustavno prave prepreke za daljnje školovanje i time oduzima ljudsko pravo na obrazovanje. Izlike za zabranu upisa su različite. No, i kada se upišu, ta djeca u školi moraju učiti nekakav izmišljeni "bosanski jezik", kojim se nikada nije govorilo u Varešu. I vareški Muslimani-Bošnjaci i Srbi su vijekovima govorili najčistijim hrvatskim jezikom. Djela vareških pisaca fra Matije Divkovića, fra Filipa Lastrića, fra Nedjeljka Dugonjića, Novaka Simića ili Zeljka Ivankovića u najnovije vrijeme pisana su književnim hrvatskim jezikom. Sada im se nameće neki ishitreni jezik, lingvističko čudo i ludilo.

Ivica Mlivočević
u "Slobodnoj Dalmaciji"
od 23. rujna 1995.

Varešarije

PETA BRZINA

Vareš je oslobođen. Kad-ikad. Koliko je samo puta to dosad spomenuto. I proslavljeno. Zato što se ništa drugo nije imalo slaviti. Sad je već druga priča. Proslavljaju se nova oslobođenja. Vareš više nije jedini. Na veliku žalost oslobodilaca i njihovih navijača što se još šepure po Varešu.

Danas su u modi Donji Vakuf, Vozuća, Krupa, Petrovac... Da bi se dobilo na težini i mala Vozuća je prozvana gradom. Oslobođenje se slavi odmah. Čim su četnici zdimili iz Vozuće, gazije se razmiliše Tuzlom. Ratni plijen im više nije novi video ili vreće krumpira k'o u Varešu. Sad je to cijeli tenk. Tako barem na njemu piše. Tuzlanske ulice su prepune. Prava euforija. Doduše, kopija nije ni nalik originalu. Tek poslije proslave svi se dadoše u lov na mnoštvo razbježalih vozućkih četnika.

Naprijed namjerno nije spomenut Sanski Most. Još se ne zna da li je oslobođen. Njegovo oslobođenje je ipak već proslavljeno. Za svaki slučaj.

Nastavi li se ovako, Vareš i njegovi oslobodioci bit će skroz zaboravljeni. Puknut će od ljubomore. Ispuhat će k'o baloni. Uskoro će se, ipak, obilježiti druga godišnjica oslobođenja Vareša. Sto posto. Vlast do te mjere zna biti tvrdoglava. Ali, oslobođenje će se slaviti samo još ove godine. Garant.

* * *

U Varešu su se pojedinci hvatali brzinom. Naivci. Brzina je u ratu adut samo za kukavice. A ni žene ne vole brze. Brzi ne shvaća(ju) zašto. Zato i odlaze iz Vareša. U svom stilu - na brzinu. Petom brzinom. Bog, brzi!

J. Dečić

NAŠA PRICA

TVRTKO, dijak bosanski

ŠPORET

Omalena, žilava žena četrdesetih godina na svojim plećima nosi šporet "Kaloreks" - Požega, stotinjak kila težak. Šporet je uvezan u uzice napravljene od konopa i na brzinu svezanih komada odjeće u bezbroj čvorova, a od jednog do drugog uzla se mogu prepoznati rukavi ženskih jakni, košulja, dječije traperice i još neki dijelovi odjeće. Pripomaže joj još jedna mlađa žena koja je dio tih uzica nabacila sebi oko vrata, pa tako jedna iza druge kao na nosilima grabe uz brdo na nogama iskrivljenim, nešto od tereta, nešto od poluštikli koje nisu navikle nositi niti je to prikladna obuća za ovako težak posao. Vrijeme: studeni mjesec 1993. Mjesto: Vareš, napušten od stanovnika Hrvata, a zauzet u silovitom naletu I, II i III korpusa Armije BiH. Stanje: opšta pljačka hrvatske pokretne i nepokretne imovine od strane muslimanskog življa pristiglog iz okolnih sela, okolnih i daljih mjesta: Breze, Zenice, Visokog, Kaknja, Tuzle, te vojske i policije. Dan prohladan i vedar. Vrijeme bogate lovine je prošlo. Kajmak su organizirano pokupile vojne i civilne vlasti Breze, Visokog i Zenice uz suradnju i potporu formirane muslimanske vlasti u Varešu. Glavni plijen su razgrabili organizirani "osloboditelji" i na sceni je muslimanska sirotinja koja krade sve. Prljavo reblje, kuhinjske krpe i šivaču iglu, čekić i zadnji čavao iz zida na komu visi križ.

Žene sa šporetom su plijen ulovile zahvaljujući njegovoj težini. Šporet je na čvrsto gorivo težak i kabast, pa povlaštenim pljačkašima koji su nosili autobusi-ma, kamionima, traktorima, osobnim automobilima i ručnim kolicima skuplju i lakšu robu ovako težak komad nije odgovarao. Nastupa pješadija koja nosi na leđima i u rukama. Snalažljiviji okrenu trpezarijski stol, natovare između nogu posteljinom i drugim tekstilom i tako voze čak do 20 km udaljene Breze.

Šporet je u mirno doba kupio na kredit invalid, otac četvoro djece. Za siro-

mašnu katoličku obitelj kupnja ovog, za njih skupocenog, predmeta bila je veliko slavlje. Oko prijevoza i "montiranja" pomogla su četvorica prijatelja. Djeca su obukla misno ruho, a majka pripasala čistu kecelju i pripremila bogatu trpezu. Kako je i red nepozvani su se skupili svi susjedi, navio se kasetofon i slavilo do kasno u noć. Mladi su plesali, igrali, oni hrabriji i ljubili, a i stariji su koristili gužvu, koliko su okolnosti dopuštale. Familija je danima dolazila na čestitanje. I dalji susjedi i prijatelji. A imali su i poradi čega. Tri djevojčice i dječak se više neće mrznuti u starom jednosobnom austrijskom stanu koji je radnik dobio nakon trideset godina rada. Djevojčice su se otimala koja će više i bolje oglandati šporet, a dječak je sam unosio drva i ugljen. Šporet nije samo grijao nego i obasjavao sjajem čistoće ovu malu ali sretnu obitelj.

Sada su se svi razbježali i rasuli. Naselje je pusto. Radničke nastambe bez prozora i vrata stoje kao slijepci dok se oko njih vuku napuštene i izglednije mačke i psi.

Žene sa šporetom grabe uz brdo prema muslimanskom selu udaljenom od Vareša dobrih 15 km. Kako se udaljuju to više sliče na dvogrbu devu bez glave koja se bez cilja valja neravnim strmim putem.

U gradu Civilna zaštita poginule Hrvate pokapa bez znanaca, rodbine, prijatelja, vijenaca i pokopne parade koja prigodom sprovoda mali grad čini velikim. I dok se u velikim gradovima s pom-pom ispraćaju velikani dotle u malim takav ispraćaj upriličuju i najmanjem. To je jedno neprocjenjivo bogatstvo i prednost stanovnika malog grada s tradicijom.

Žene i dalje vuku šporet prema planinskom selu uz strmi put, koji su i konji-samarice kleli i ronili suze nad svojom tužnom konjskom sudbinom. Njihove noge su žilave, leđa snažna, volja jaka. Poluštikle su već skinule i zamijenile ih opancima u kojima su krenule, a koje su opet stavile u džepove ukradenih ženskih kaputa što im se vuku po zemlji.

Put je strm, šporet sve teži. No šporet nije šala. Valja djeci da se ogriju. Cijela zima veselja za samo nekoliko sati nošenja. Veseli se majka Muslimanka. Dan prije je iz hrvatskih kuća nagrabila ulja i brašna, ima da bude dulum maslenice. Ni na kraj pameti joj nije da je sve to ukradeno. Tako je odgojena. Vlaško se ne može ukrasti. Sve pripada Muslimanima, po Alahovoj volji. Šporet nikada i nije smio biti njihov. Ni bilo što drugo. Sve su otieli od Muslimana. Tako kaže efendija na vazuu. I tako je oduvijek u Bosni bilo. Vlah je samo za to da njegovom agi blago teče. A bili su se i osilili. Sad će sve opet biti drugačije. Opet će se vratiti aginsko. Slava i vlast. I znat će se tko je kmet a tko aga. Jakako!

Brdo sve strmije, šporet sve teži, kuća dalja, srce lupa, svaka se žila zategla do pucanja, al' se ne da majka Muslimanka. Uz Alahovu pomoć i dženetski sabur ogrijat će se budući gazije, ne bila majka prave vjere muhamedanske ako tako ne bude. Zar je lako bilo tolikim dobrim dovde svetu vjeru pravu donijeti i sačuvati, a ona običan šporet da ne može u selo donijeti.

Kratka je dan jesenji. Već je mjesec pokazao svoje blijedo lice. I ljudi. Dvogrba deva se kao sudbina nezadrživo prema selu valja.

PISMO GOSPODU

Dragi Gospode!

Pišem ti ovo pismo da ti se požalim na sve ovo do sada. Sveti Pavao napisao je svaka vlast od Boga. Ja već dulje promatram i čekam i gledam kakvi su svi ti vladari i ni s jednom se do sada nisam "našao". Pa ako su sve te vlasti od Boga, čiji sam onda ja? Možda nije sretno rješenje ni to što jedni te isti uvijek vladaju, samo mijenjaju ambleme i uniforme.

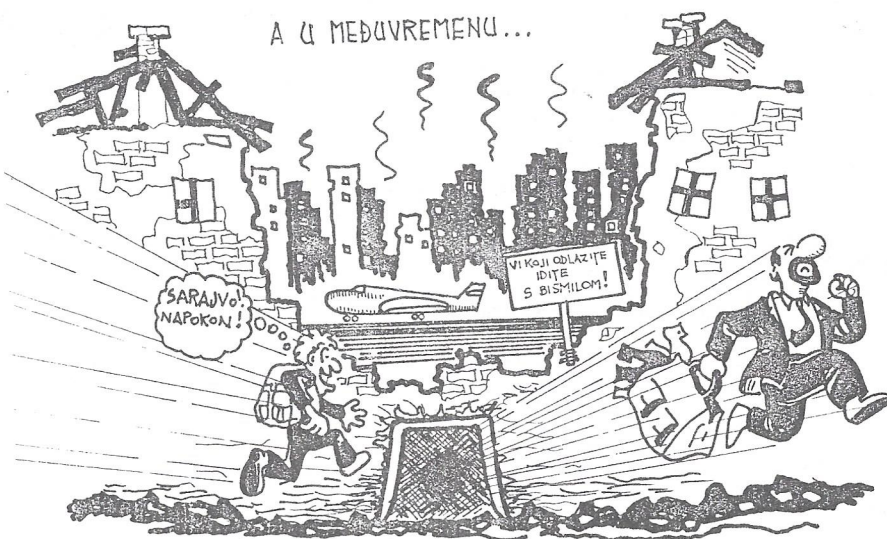
Sjećam se, Gospode, k'o jučer, kada ono jednog jutra dođoše oni iz "Državne bezbjednosti" i pretresoše naše sjemenište, zaviriše u svaku knjigu i "nađoše" antipropagandni materijal i odnesoše u Sarajevo kao corpus delicti. A onda pozivaju maloljetne đake koji bi mogli biti opasni za onu državu. Pozvaše i mene i u desetsatnom ispitivanju pojaviše se među devet isljednika i neki Ivan, Redžo i Uglješa. U jednom trenutku ja "izletih" kako govorim hrvatskim jezikom. Sva trojica planuše na mene kao da sam im državu srušio. Uglješa je bio jasan kako mi govorimo srpskohrvatskim jezikom. Sjećam se da nas je učitelj iz Niša (zašto baš iz Niša?) isto poučavao da govorimo srpskohrvatskim ili, jednostavnije je reći, srpskim jezikom. Redžo mi govori isto kao i Uglješa i još je, čini se, zagrijaniji od njega za taj srpski. Ivan navalo na mene kako smo nas dvojica isti (hoće reći da smo obojica Hrvati) i kako bi najbolje bilo da budemo Jugoslaveni, a jezik jugoslavenski. Ja kriv, ali ne baš toliko da mi se sudi. Ali, kriv sam, a oni pravi. Oni imali vlast i mogli suditi "u ime naroda" koga hoće i kako hoće. A onome tko nije imao vlasti i mislio drugačije redovito se sudilo kao državnom neprijatelju.

Dođoše demokratski izbori i ja se obradovah kako će narod konačno moći izabrati narodnu vlast. I narod u Varešu sebi izabra tko je za njega. Sada demokratski "u ime naroda" dođoše na vlast komunisti. I pred ovim demokratskim vlastima ja opet kriv jer sam jasno govorio kako narod ne treba glasovati za one što mu uništise njegov identitet. I još k tome, volio sam kada se zapjeva "Lijepa naša", a za to se do jučer išlo u zatvor. Osim toga, ovi novi demokrati, zajedno s još nekim vladajućim strankama, prizivaju JNA da ih brani, a ja protiv takve vojske. Ja kriv. Neće me suditi, ali jesam kriv i pred ovim vlastima.

Ovi nisu stigli ni fotelje poredati a dođoše novi - HDZ. E, kod ovih ne bih trebao biti kriv, mislio sam. Kad ono, nije

tako. Jednom dođoše i službeno pitaju: "A kako ti smiješ pozivati narod da glasuje za nedjeljivu BiH, a nisi pitao nas?" A kad sam ih upitao što to oni misle, rekoše mi: "Ne znamo sada. Ali, svoje mišljenje ćemo ti reći čim dobijemo papir iz Gruda". Kada sam ih upitao tko im je taj čovjek kod kojega oni idu po svoje mišljenje, jedan mi odgovori: "Pazi kako pričaš! On za tebe nije neki čovjek. Osim toga, ti ne znaš hrvatski. Hrvatski se kaže gospodin. K tome, nisi nas ni pozdravio s 'Hvaljen Isus', a odmah si počeo pričati neku svoju priču i priču svoga provincijala". Kad se malo bolje zagledah u njega, a ono moj poznanik Ivan iz Državne bezbjednosti iz Sarajeva koji mi je govorio i protiv Boga i protiv hrvatskog jezika. Ja, pred Ivanom opet kriv, i zbog mišljen-

razvija i nove riječi za koje nikada prije nismo čuli, su tu: hapa, pljaha, grahnata, lahko, itd. Neke riječi opet nestadoše ne samo iz riječnika nego i iz dućana. Tako u novim leksikonima maternjeg jezika neće biti riječi: rakija, čvarak, svinja, slanina... Neki dan mi navrati moj dobar znanac Omer, pa veli: "Em ti državu u kojoj ne možeš popiti rakijicu. Natoči nam još po jednu". Raspričali se mi o svemu pa i o jeziku. Pitam zna li mi pojasniti kako glasi komparativ od "lahko", a on mi lijepo ovako odgovori: "E, moj prijatelju, dok su ti ovi na vlasti neće ti ni trebati komparativ i neće ti biti ni lakše, ni lahkše, ni lahkije, nego sve teže i teže. Tješim ga da nije sve tako crno, a on će: "Sve ti je još gore samo ne smijem pričati, jer ako čuje Redžo bit će belaja". Kad ga upitah za Redžu on mi reče kako je taj iz bivše DB i kako i sada sve ove članke pročita i ponešto sebi pribilježi. "A i ti si za Redžu veliki ustaša", reče mi Omer. I tako ti je moj poznanik Redžo i sad u pravu, i sad je vlast, a ja opet kriv. A čujem kako je i Ivanov i Redžin prijatelj Uglješa na Palama, i on se dograbio vlasti jer je na nju navikao.

ja i zbog jezika. Ivane, dva nula za tebe. Uostalom, tko mi je kriv kad ja hoću misliti a neću slušati. I prozvaše mnoge od nas iz Crkve krivcima zato što smo kritični i prema ovoj vlasti. Nema što, opet sam kriv. Kad ono zapuca, Ivan pobježe četnicima, a nakon što je dobro platilo prebacio se u Hrvatsku, jer on je domoljub i bolji Hrvat od svih nas koji ostasmo u Bosni.

I ovi kratko vladahu a dođoše novi s puškom i novom demokracijom - SDA. Sve legalno, sve lojalno. Legalno? Lojalno? Odmah sam vidio da ja ni za ove neću biti podoban. Država Bosna, narod bošnjački, što je isto što i muslimanski. Jezik maternji, a malo-pomalo maternji jezik posta "babin" jezik. A babo tumači kako je u tom maternjem jeziku, što ga prozvaše bosanski, slovo "h" duša sva-ke riječi. I ovaj se jezik izuzetno brzo

Čini mi se da su u ovom ratu nekako najbolje prošli oni koji su promijenili sve stranke i uvijek se našli u onoj koja je trenutno na vlasti, promijenili sve vojske i uvijek se dulje zadržavali u onoj koja je trenutno najjača, promijenili sve vjere i uvijek se čvrsto držali one vjerske zajednice koja je davala najviše humanitarne pomoći, promijenili sve ambleme i zastave i nijednoj nisu koristili ništa a od svake uzimali sve samo za sebe, promijenili sve teritorije i svaku nazivali svojom a na svaku barem jedanput pucali.

Moj Gospode! Ako su svi ovi koji su uvijek bili na vlasti i uvijek bili u pravu i kod tebe sada na nekoj vlasti i u pravu, ako su svi ovi kod tebe u tvom kraljevstvu nekakvi ministri, onda ti hvala, a mene usmjeri na neku drugu stranu!

M. Topić

SJEĆANJE NA POGINULE HRVATSKE BRANITELJE 96. DOMOBRANSKE PUKOVNIJE "BOBOVAC" VAREŠ (8)

**ALOJZIJA (Marko)
BRKIĆ**

05.03.1938. - 02.11.1993.

Poginuo na crti obrane
prilikom napada Armije BiH.
Sahranjen na Pogari.

Tuguju: sin Darko, braća Slavko, Ivo, Tomo i
Mato, sestre Slavica, Marica, Bernada, Filomena
i Ana.

**STJEPAN (Ilija) MAR-
KOVIĆ**

27.05.1938. - 02.11.1993.

Poginuo prilikom napada
Armije BiH izvršavajući ratnu
zadaću.

Sahranjen u Kiseljaku.

Tuguju: supruga Kata, sinovi Mladen i Marko,
kćerke Mira i Marjana, sestre Dragica, Kaja,
Mara, Ana, Katuša i Anđica.

ILIJA (Andrija) IVKIĆ

26.06.1941. - 03.11.1993.

Poginuo prilikom napada
Armije BiH izvršavajući ratnu
zadaću.

Sahranjen u Kiseljaku.

Tuguju: supruga Janja, kćerke Željka i Jasna,
braća Blaško i Stijepo, sestre Jelka, Mara, Luca
i Ana.

**DANIJEL (Boško)
BOŽIĆ**

26.12.1976. - 04.11.1993.

Poginuo nesretnim slučajem
izvršavajući ratnu zadaću.

Sahranjen u Krčevinama.

Tuguju: majka Ivka, otac Boško, braća Jozo i
Marko.

BUDIMIR (Ivo) ŠIMIĆ

08.03.1974. - 07.11.1993.

Poginuo na crti obrane
prilikom napada Armije BiH.

Sahranjen na Višnjićima.

Tuguju: majka Kata, otac Ivo, braća Šimo, Anto i
Rudo, sestre Mara, Jela, Luca, Stjepanija i Marta.

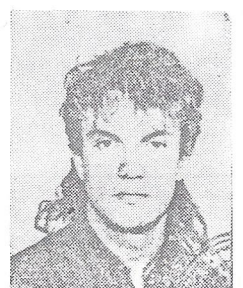
**MLADENKO (Anto) MI-
LETOVIĆ**

23.03.1963. - 07.11.1993.

Poginuo na crti obrane
prilikom napada Armije BiH.

Sahranjen u Kiseljaku.

Tuguju: supruga Elizabeta, sin Ivan, majka
Bosiljka, braća Leon i Blaženko, sestre
Bernada, Snježana i Dijana.

**MLADEN (Krešimir)
SULJUZOVIĆ**

06.01.1969. - 08.11.1993.

Poginuo prilikom napada
Armije BiH izvršavajući ratnu
zadaću.

Sahranjen u Višnjićima.

Tuguju: majka Ljubica, otac Krešimir, braća
Mario i Dražen.

JOSIP (Mihovil) DODIK

07.07.1968. - 08.11.1993.

Poginuo prilikom napada
Armije BiH izvršavajući ratnu
zadaću.

Sahranjen na Višnjićima.

Tuguju: majka Genoveva, sestre Dinka, Marina i
Ljilja.

BOBOVAC

KRIŽALJKA

Autor: Č. JELIĆ

VODORAVNO:

1. Dalekopislač
11. Imovina, imanje
12. Pušački pribor
13. Grčki otok u Egejskom moru
14. Olivin junak iz crtića
15. Drugo, ostalo
16. Ime prevoditelja Velikaničevića
18. Engleska mjera za duljinu (inch)
19. Bilo koja polovica od: čača
20. Rezultat rada, tvorevina
22. Ime bez sredine
23. **Staro naselje u Vareš Majdanu**
25. Bivše ime za Tomislavgrad
26. Emilija odmila, Ema (anagram: MEKA)
28. Ovoga ljeta
29. Slovensko muško ime
30. Vladar u emiratu
31. Grad u Belgiji
32. **Naselje u Varešu (anagram: SLETIŠE)**
35. Sredina sove
37. Stupica, klopka
38. Ovdje
39. Mijenja dlaku, ali ne i ćud
41. Staroegipatski bog Sunca (anagram: ARA)
42. Znak u horoskopu (22. lipnja - 22. srpnja)
43. Bilo kada
45. Nestručnjaci

47. Ženska gornja haljina (turs.)
48. Poznati splitski nogometni djelatnik, Gojko
49. Premetnuti sve redom

OKOMITO:

1. **Naselje u našem gradu nazvano po staroj vareškoj obitelji**
2. Latinsko ime Ljubljane
3. Zagrebački proizvođač sladoleda
4. Geto bez prve četvrtine
5. Kartaška igra za jednu osobu; vrsta zagonetke
6. Trka bez početka i kraja
7. Kratica za: neidentificirani leteći objekat
8. Koji nisu oštri, zatupljeni
9. Polet, zanos (množ.)
10. **Naselje u Varešu (anagram: R. ČAJAVEC)**
14. Prvi dio u složenicama koje označavaju nepotpunost ili polovičnost (poluprodukt, poluotok, i sl.)
17. Krčevine ili Pržići
20. Rezbarija na drvenoj ploči
21. Manja opera, obično šaljivog sadržaja
23. Potkožno tkivo (anagram: SKUTI)
24. Ukupnost prepoznatljivih svojstava (imidž)
25. Kratica za: deminutiv

1	2	3	4	5	6		7	8	9	10
11							12			
13						14				
15				16	17		18			
19			20				21		22	
		23						24		
	25					26		27		
28					29					
30				31						
		32		33					34	
35	36		37					38		
39		40		41			42			
43			44		45	46				
47				48						
49										

27. Istočnjačka boja za kosu (množ.)
28. **Staro vareško naselje**
29. Odvjetnice, fiškalice
31. Glavni grad Perua
33. Žensko ime, Larisa
34. **Naselje u našem gradu nazvano po staroj vareškoj obitelji**
36. Proslavljeni nogometaš "Hajduka", Bernard

38. Znameniti starorimski povjesničar (anagram: CITAT)
40. Logor sa šatorima
42. Štuka ili pastrmka
44. Poklon
46. Nadimak satiričara Buchwald (anagram: RAT)
48. Šimo bez samoglasnika

STIHOVNI ANAGRAMI

Mnogi ljudi kući žele,
otrglo ih vrijeme ratno,
u dom njihov ušli drugi
koji misle skroz obratno.

Temeljno je ljudsko PRAVO,
AKT ustavni tako kaže,
život živjet' na ognjištu
- etički se to nalaže.

SVE IH skupi u MOLITVI
potkraj rujna u taj dan,
zaštitnik je uvijek s njima,
cijeli puk je radostan.

Svi ga slave, veličaju,
nema što tu da se krije,
u zlu, dobru, on ih štiti,
nad vareškom župom bdije.

Autor: M. Marijanović

RJEŠENJE IZ OVOG BROJA -
KRIŽALJKA, vodoravno: tele-
printer, imetak, lula, Rodos,
Popaj, ino, iso, inč, ča, djelo, ie,
i, Kralup, v, Duvno, Emka,
ljetos, Franc, emir, Liege, p,
Seliste, z, ov, zamka, tu, vuk,
Raa, rak, ikada, laici, čama,
Skrbić, ispremetati;
STIHOVNI ANAGRAMI: povra-
tak, Sveti Mihovil.

BOBOVAC

LIST VAREŠKIH HRVATA

"BOBOVAC" Informativno glasilo Hrvata Vareša

Osnivač i izdavač: Općinsko vijeće općine Vareš i HKD Napredak - podružnica Vareš;
Adresa uredništva: 71335 Pržići-Vareš, telefon: 099/476-304
Kunski račun: 13030-637-1002650. Devizni račun: 7000-280-48-06-041000-7. Računi kod
Srednjobosanske banke - dd Kiseljak, poziv na broj Općinskog vijeća Vareš: 7100-0029.
Glavni urednik: Zvonimir Stjepanović; Odgovorni urednik: Čedomir Jelić;
Likovna obrada: Željko Lekić; Lektor: fra Mato Topić; Urednik fotografije: Mladenko
Marijanović; Uredništvo: Marijan Vidović, Boško Andrić, Mladenko Marijanović, Vladimir
Alaupović, Marcel Žuljić-Suljuzović.
Tisak: NIGP "FUTURA" Zenica